

Rad primljen: 25. 9. 2023.
Rad prihvaćen: 1. 11. 2023.

Pregledni rad

Daniela Ž. Petrušić¹,
Snježana M. Dobrota,
Ina Z. Reić Ercegovac

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Split, Hrvatska

Glazbene preferencije, funkcije glazbe i osobine ličnosti adolescenata²

Rezime: Glazba u doba adolescencije ima značajnu razvojnu ulogu, ispunjavajući različite funkcije u životu pojedinca. Slušanje glazbe jedna je od najvažnijih aktivnosti adolescenata, a njihove glazbene preferencije odražavaju njihove vrijednosti, konflikte i razvojne probleme s kojima se susreću. Važno je razumjeti kako adolescenti upotrebljavaju i doživljavaju glazbu u svakodnevnom životu te koji čimbenici utječu na njihovo korištenje glazbe. Snaga preferencije određene vrste glazbe ovisi o stupnju u kojem ta vrsta glazbe ispunjava određene funkcije, jer su stupanj funkcionalnosti i snaga glazbene preferencije u korelaciji. Formiranje identiteta, vršnjačka socijalizacija i društvena percepcija su funkcije glazbe koje ostaju važne tijekom cijelog života, no od posebnog su značaja tijekom adolescencije. Za bolje razumijevanje snažnih odnosa između glazbenih preferencija i funkcija glazbe u životu pojedinca važno je uključiti i faktor osobnosti koji pruža praktične i relevantne informacije o tome što nas čini onim što jesmo. Glazbenim je obrazovanjem moguće utjecati na glazbene preferencije mladih jer slušanje glazbe predstavlja važnu aktivnost njihova slobodna vremena. U radu su prikazani teorijski modeli glazbenih preferencija, osobine glazbe i konteksti slušanja glazbe, povezanost glazbenih preferencija i osobina ličnosti te najvažnije funkcije glazbe u životu adolescenata.

Ključne riječi: glazbena umjetnost, adolescencija, glazbene preferencije, funkcije glazbe, osobine ličnosti

¹ dpetrusic@ffst.hr

² Rad „Glazbene preferencije, funkcije glazbe i osobine ličnosti adolescenata” dio je doktorske disertacije dr. sc. Daniele Petrušić, pod naslovom „Funkcije glazbe u životu adolescenata i njihove glazbene preferencije”, obranjen je 3. srpnja 2023. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu, pod mentorstvom dr. sc. Snježane Dobrote i komentorstvom dr. sc. Ine Reić Ercegovac.

Copyright © 2023 by the authors, licensee Teacher Education Faculty University of Belgrade, SERBIA.

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original paper is accurately cited.

Uvod

Glazba je sastavni dio života svakog čovjeka, a upotrebljava se u mnoge različite svrhe. Glazba pomaže pojedincu u suočavanju sa svakodnevnim problemima (Rentfrow and Gosling, 2003), a postaje veoma moćno oruđe u doba adolescencije. Pod pojmom adolescencije podrazumijevamo životno razvojno razdoblje pojedinca između djetinjstva i odrasle dobi. Psiholozi ga smještaju između 14. i 19. godine života (Petz, 1992). Važnost glazbe naglašena je upravo početkom puberteta, koji prate brojne promjene. Slušanje glazbe jedna je od najvažnijih aktivnosti adolescenata, a njihove glazbene sklonosti odražavaju njihove vrijednosti, konflikte i razvojne probleme s kojima se ti mladi ljudi susreću (Upadhyaya et al., 2017). Formiranje identiteta, vršnjačka socijalizacija i društvena percepcija funkcije su glazbe koje ostaju važne tijekom cijelog života, no od posebnog su značaja tijekom adolescencije (Tarrant et al., 2002). Tri su karakteristične značajke razvoja adolescenata u skladu s povećanom važnosti glazbe: glazba pomaže pri regulaciji raspoloženja koje je u adolescenciji izrazito sklono promjenama (Christenson and Roberts, 1998; North et al., 2000; Sloboda and O'Neill, 2001; Wells and Hakanen, 1991); razvojna zadaća specifična za adolescenciju jest razvijanje koherentnog osjećaja sebe (eng. *self concept*), idealnog ja i društvenog ja (Erikson, 1968; Tarrant et al., 2002); kognitivni razvoj tijekom adolescencije omogućava uvažavanje složenih glazbenih poticaja dopuštajući promjene u glazbenim preferencijama (North and Hargreaves, 1997). Stoga je vrlo važno razumjeti kako adolescenti upotrebljavaju i doživljavaju glazbu u svakodnevnom životu te koji čimbenici mogu utjecati na korištenje glazbom, imajući na umu da se glazba uvijek sluša u kontekstu, s obzirom na okolnosti u kojima se pojavljuje. Snaga sklonosti određenoj vrsti glazbe ovisi o stupnju u kojem ta vrsta glazbe ispunjava određene funkcije. Upravo zbog utjecaja različitih funkcija glazbe ljudi pokazuju velike varijacije u sklonosti prema svojoj omiljenoj glazbi. Potencijal glazbe

da izrazi identitet i vrijednosti pojedinca te da poveže ljude najuže je povezan s glazbenim preferencijama (Schäfer and Sedlemeier, 2009). Za bolje razumijevanje snažnih odnosa između glazbenih preferencija i funkcija koje glazba ima u životu pojedinca važno je uključiti i faktor osobnosti koji neizbježno pruža praktične i relevantne informacije o tome što nas čini onim što jesmo.

Glazbene preferencije

Preferencija dolazi od latinske riječi *praefereantia*, što znači davanje prvenstva, pretpostavljanje, davanje prednosti, veća ljubav prema nečemu (Anić i sur., 1999). Glazbene preferencije kratkoročne su procjene sviđanja, dok glazbeni ukus obuhvaća trajnije dispozicije, dugoročno ponašanje i vrednovanje koje predstavlja ukupnost preferencija pojedinca (Mirković-Radoš, 1996). U poticanju preferencija prema kvalitetnoj glazbi i odgoju glazbenog ukusa djece veliku ulogu imaju općeobrazovne škole jer su obavezne i pohađaju ih sva djeca. Na formiranje glazbenih preferencija i glazbenog ukusa djece, osim škole, značajno utječu i obitelj, vršnjaci i masovni mediji, ali i razni emocionalni, kognitivni, kulturni i društveni čimbenici, glazbene karakteristike te individualne osobine slušatelja (Dobrota i Ćurković, 2016).

Teorijski modeli glazbenih preferencija povezuju čimbenike koji utječu na formiranje glazbenih preferencija, a najpoznatiji su teorijski modeli *Interaktivna teorija glazbenih preferencija* autora Alberta LeBlanca, *Recipročni model reakcije na glazbu* koji je nastao u suradnji MacDonalda, Hargreavesa i Miella te *Revidirani recipročni model reakcije na glazbu* koji su utemeljili Hargreaves, Hargreaves i North (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). *Interaktivna teorija glazbenih preferencija* (*The interactive theory of music preference*, LeBlanc, 1982) teorijski je model koji čini dobar temelj za istraživanje glazbenih preferencija, jer upućuje na to da su sklonosti pojedinca prema nekoj glazbenoj vrsti snažno određene me-

đusobnim djelovanjem mnogih različitih čimbenika (Brđanović, 2014). LeBlancov model nudi objašnjenje mehanizma kako do glazbene preferencije dolazi, međutim, ne opisuje razvoj glazbenih preferencija, tj. ne daje objašnjenje zašto netko sluša glazbu ili zašto voli određeni stil. *Recipročni model reakcije na glazbu* (*The reciprocal response model*, Hargreaves et al., 2005) grupira čimbenike koji utječu na glazbene preferencije u tri osnovne skupine: glazba, slušatelj i situacija u kojoj se slušatelj nalazi (Dobrota i Maslov, 2016). Ovaj teorijski model glazbenih preferencija naziva se recipročnim jer svaki od triju osnovnih čimbenika može istovremeno utjecati na druga dva i njihovi su utjecaji dvosmjerni (Dobrota i Maslov, 2016). Iako recipročni model reakcije na glazbu uključuje brojne čimbenike iz LeBlancova modela, poput dobi, spola, osobnosti, glazbene poduke, glazbenih sposobnosti, socioekonomskog statusa, okoline i medija, on nije usmjeren isključivo na glazbene preferencije, već na skupinu reakcija na glazbu koje su u interakciji s kontekstom slušanja, glazbom i slušateljem (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). *Revidirani recipročni model reakcije na glazbu* (*Revised reciprocal-feedback model of music processing*, Hargreaves et al., 2012) bazira se na ideji da mašta predstavlja bit kreativne percepcije glazbe i tako postaje središte revidiranog modela. Mašta kao temelj modela inkorporira percepciju i produkciju, varijabla slušatelj nadopunjena je varijablama skladatelj/improvizator/izvođač, a čimbenici koji se odnose na glazbu, kontekste i situacije u kojima se slušatelj nalazi ostaju nepromijenjeni (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016).

Čimbenici koji utječu na glazbene preferencije

Glazbene preferencije predmet su mnogih istraživanja, a najčešće se povezuju s osobinama ličnosti, utjecajem socioekonomskoga statusa, dobi, spola, glazbene poduke i glazbenih sposobnosti, ali i čimbenicima vezanim uz osobine same glazbe, odnosno uz dinamiku, tempo, izvođače, poznatost glazbe i glazbeni stil (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). Autorice Dobrota i Reić Ercegovac (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016) klasificiraju čimbenike koji

određuju glazbene preferencije u sedam skupina: a) *kognitivni čimbenici*; b) *emocionalni čimbenici*; c) *fiziološka pobuđenost*; d) *kulturni i društveni čimbenici*; e) *ponavljanje i poznatost glazbe*; f) *osobine glazbe* i g) *osobine slušatelja*. Kognitivni čimbenici odnose se na stupanj razvijenosti inteligencije pojedinca, a profesionalno usmjerenje posredni je pokazatelj interesa i kognitivnih sposobnosti pojedinca. Istraživanja pokazuju da pojedinci visokorazvijene inteligencije, odnosno visokih kognitivnih sposobnosti, pokazuju veće preferencije ka složenoj i umjetničkoj glazbi u odnosu na pojedince nižih kognitivnih sposobnosti (Reić Ercegovac i Dobrota, 2011). Rentfrow i Gosling (Rentfrow and Gosling, 2003) to objašnjavaju sklonošću pojedinca ka preferenciji one glazbe koja mu osigurava optimalnu razinu stimulacije. Dakle, pojedinci slabije razvijenih kognitivnih sposobnosti preferiraju jednostavniju glazbu jer je ona za njih optimalno stimulativna, dok pojedincima visokorazvijenih kognitivnih sposobnosti složenija glazba ima optimalno stimulirajuće djelovanje. *Emocionalni čimbenici* imaju značajnu ulogu u formiranju glazbenih preferencija pojedinca jer su emocije jedan od glavnih razloga za slušanje glazbe. Istraživanja (Juslin and Laukka, 2004) pokazuju kako ljudi slušaju glazbu da bi izrazili svoje emocije, kako bi se opustili te kako bi ostali u dobrom raspoloženju. *Fiziološka pobuđenost* upućuje na snažna tjelesna iskustva koja ljudi doživljavaju prilikom slušanja glazbe. Gabrielsson (Gabrielsson, 2001) proučavao je fiziološke reakcije ljudi prilikom slušanja glazbe. Fiziološka pobuđenost uglavnom se percipira kao ugodna, što potvrđuju brojne promjene mjerljivih varijabli poput otkucaja srca ili krvnog tlaka tijekom slušanja glazbe. *Kulturni i društveni čimbenici*, prema teoriji društvenog identiteta (Tajfel, 1978), kategoriziraju pojedinca kao pripadnika određene skupine u kojoj pojedinci jedne skupine stječu slične navike i glazbene preferencije koje su povezane s identitetom pojedine skupine. *Ponavljanje i poznatost glazbe* vodeći su čimbenici koji pridonose većoj preferenciji glazbe. Ponavljanje glazbe povećava njezinu poznatost, a to rezultira boljim razumijevanjem

glazbe i povećava glazbene preferencije prema toj glazbi (Shehan, 1979). LeBlanc (LeBlanc, 1991) ističe kako su mlađa djeca otvorenija prema nepoznatoj glazbi u odnosu na stariju djecu, što potvrđuju brojna druga istraživanja (Dobrota i Ćurković 2006; Fung et al., 1999/2000). Otvorenost mlađih učenika prema nepoznatoj glazbi od velikog je značaja jer se stavovi prema glazbi formiraju u ranom djetinjstvu, kada se stječu prva glazbena iskustva spontano i intenzivno (Dobrota i Ćurković, 2006). Dokazano je da postoji pozitivna linearna povezanost između frekvencije slušanja glazbe i glazbenih preferencija (Finnäs, 1989; North and Hargreaves, 2008). *Osobine glazbe* uvelike utječu na glazbene preferencije pojedinca, pa tako najviše ljudi preferira glazbu umjerenog glasnoće, umjerenog tempa, srednje razine poznatosti i optimalne razine složenosti (North and Hargreaves, 1996). Tempo, dinamika, ritam, visina tona, i harmonija tek su neke od osobina glazbe koje uvelike utječu na percepciju u procjenjivanju glazbenih djela (Finnäs, 1989; North and Hargreaves, 2008). *Osobine slušatelja*, poput dobi, spola, glazbene poduke te osobnosti pojedinca, najčešće su istraživani čimbenici koji utječu na glazbene preferencije. Dob kao osobina slušatelja ima veliku važnost u glazbenim preferencijama, a uloga spola vidljiva je u različitim reakcijama muškaraca i žena na glazbu, dok glazbena poduka značajno utječe na preferencije glazbe različitog tempa i tonaliteta.

Glazbene preferencije i osobine glazbe u nastavi

Povezanost između glazbenih preferencija i osobina glazbe u nastavi predmet su istraživanja koja obuhvaćaju čimbenike vezane uz neke osobine glazbe: tonalitet, tempo, dinamiku, poznatost glazbe, izvođački medij i glazbeni stil. Sve navedene karakteristike glazbe imaju utjecaj na glazbene preferencije, a često su i u korelaciji s različitim osobinama ličnosti pojedinca. Rentfrow i suradnici (Rentfrow et al., 2011) ističu slojevitost čimbenika koji snažno utječu na glazbene preferencije kao rezultat sviđanja određenih konfiguracija glazbenih atributa. Glazbene preferencije vođene su specifič-

nim osobinama glazbe različitih glazbenih žanrova od kojih svaki sadrži široku paletu glazbenih stilova i podžanrova (Rentfrow et al., 2011). Za bolje razumijevanje uloge koju glazba ima u životu pojedinca važno je definirati osobine glazbe i njihov utjecaj na glazbene preferencije.

Pojam tonaliteta značajno je povezan s emocijama, pa se tako molski tonalitet povezuje s emocijom tuge, a durski tonalitet s emocijom sreće (Crowder, 1984). Istraživanje tonaliteta kao jednog od važnih čimbenika koji utječe na glazbene preferencije proveli su Kastner i Crowder (Kastner and Crowder, 1990) na trideset osmero djece, u dobi od tri do dvanaest godina. U istraživanju su upotrijebljene četiri vrste glazbenih odlomaka: melodije u molu s harmonijskom pratnjom, melodije u duru s harmonijskom pratnjom, neharmonizirane melodije u molu i neharmonizirane melodije u duru. Melodije u duru većina je djece vezala uz pozitivne emocije, dok su melodije u molu imale pretežno negativnu emocionalnu konotaciju, čemu je pridonijela i harmonijska pratnja pjesme. Neharmonizirane melodije u duru imale su više pozitivnih emocionalnih reakcija, dok su melodije u molu upravo harmonizacijom povećale učestalost negativnih reakcija djece (Kastner and Crowder, 1990). Balkwill i Thompson (Balkwill and Thompson, 1999) proveli su istraživanje o interkulturalnom kontekstu s obzirom na to da na formiranje glazbenih preferencija značajno utječe kultura iz koje slušatelj potječe i u kojoj živi. Njihovo istraživanje provedeno je na trideset sudionika iz zapadne civilizacije koji su u dvanaest glazbenih ulomaka iz sjeverne Indije procjenjivali stupanj radosti, tuge, bijesa i mira te njihov tempo, ritamsku i melodijsku složenost i opseg melodije. Dobiveni rezultati pokazali su da sudionici imaju iznimnu osjetljivost za razlikovanje emocija izraženih glazbom u nepoznatom tonalnom sustavu, što je značajno povezano s prosudbama psihofizičkih varijabli glazbenih ulomaka, a u nekim slučajevima i s bojom instrumenta (Balkwill and Thompson, 1999).

Tempo je osobina glazbe koja ima utjecaj na glazbene preferencije pojedinca u korelaciji s osobinama ličnosti, a najviše s ekstraverzijom i otvorenosti prema iskustvima (Kopacz, 2005). Istraživanja su pokazala da je ekstraverzija povezana s preferencijama prema brzim i energičnim pjesmama (Rentfrow and Gosling, 2006), dok je neuroticizam u suodnosu s glazbenim primjerima u sporim tempima (Weaver, 1991). Prema istraživanjima provedenima na učenicima osnovnih škola (LeBlanc and McCrary, 1983; LeBlanc et al., 2000/2001), uočena je povezanost između brzog tempa i glazbenih preferencija. Autorice Dobrota i Reić Ercegovac (Dobrota i Reić Ercegovac, 2015) istraživale su povezanost između glazbenih preferencija i tempa, tonaliteta te osobina ličnosti. Rezultati istraživanja pokazali su da žene u odnosu na muškarce imaju veće preferencije prema glazbi općenito bez obzira na tempo i tonalitet, a oba spola pokazala su veći stupanj sklonosti glazbenim ulomcima u brzom tempu. Također, rezultati su definirali emocionalnu stabilnost i optimizam kao značajne prediktore preferencija glazbe brzog tempa u duru, a introverziju i otvorenost prema iskustvima te spol prediktorima preferencija polaganog tempa i glazbe u molu (Dobrota i Reić Ercegovac, 2015). Prema teoriji optimalne stimulacije, ljudi radije slušaju glazbu koja je u skladu s njihovim fiziološkim potrebama, pa tako ekstraverti, zbog svoje niske razine uzbuđenja, preferiraju glazbu koja će im povećati razinu uzbuđenja, a introverti imaju tendenciju slušati glazbu koja je manje poticajna zbog njihove visoke razine kortikalnog uzbuđenja (Dobrota i Reić Ercegovac, 2015).

Dinamika je ekspresivna osobina glazbe i važan dio estetske komponente glazbenog obrazovanja, a izražajna interpretacija i izvedba vrlo su važne za učinkovito glazbeno obrazovanje jer mogu potaknuti širok raspon pozitivnih odgovora slušatelja (Burnsed and Sochinski, 1995). Utjecaj dinamike na glazbene preferencije srednjoškolaca istražili su Burnsed i Sochinski (Burnsed and Sochinski, 1995), a njihovi rezultati pokazali su kako sudionici preferiraju ekspresivne varijacije dinamike i da izražajna

izvedba stimulira širok raspon pozitivnih afektivnih odgovora. Haack (Haack, 1975) otkrio je da glasnoća glazbe značajno utječe na percepciju ritma, trajanja i boje tonova. Burnsed (Burnsed, 2001) dolazi do zaključka kako se preferencije dinamike kao osobine glazbe razvijaju s dobi i glazbenom podukom. Učinkovitost glazbene poduke može se postići upravo podučavanjem izražajnim izvođenjem glazbe, jer je izražajnost vrlo važna komponenta za učenikov pozitivan odgovor na glazbu. Izražajna se izvedba postiže dinamičkim nijansiranjem i stimulira širok raspon pozitivnih afektivnih odgovora. Dinamika kao izražajna osobina glazbe utječe na glazbene preferencije, evaluaciju izvedbe i estetsko iskustvo, stoga treba biti više zastupljena u glazbenom obrazovanju (Burnsed and Sochinski, 1995).

Ponovljeno izlaganje glazbi povećava njezinu poznatost, a time rezultira boljim razumijevanjem glazbe i većom glazbenom preferencijom, stoga je poznatost glazbe jedan od vodećih čimbenika koji povećava glazbene preferencije (Shehan, 1979). Rezultati brojnih istraživanja potvrđuju da sudionici pokazuju da je poznatost glazbe značajan prediktor glazbenih preferencija, odnosno da sudionici pokazuju veće preferencije poznate glazbe (Dobrota i Sarajčev, 2021; Tan and Super, 2012; Teo et al., 2008). Moskovitz (Moskovitz, 1992; prema: Dobrota i Reić Ercegovac, 2016) uočava pozitivnu povezanost ponavljanja nepoznatih glazbenih stilova i dječjih glazbenih preferencija, što je od velike važnosti za glazbene pedagoge kod uvođenja nepoznatih glazbenih stilova. Kombiniranje ponavljanja i vođenog slušanja važno je kod slušanja klasične glazbe zbog boljeg razumijevanja sadržaja i više razine užitka slušanja, čime se povećavaju glazbene preferencije prema klasičnoj glazbi (Trammell, 1978).

Preferencija pojedinca prema određenom glazbenom stilu uvjetovana je specifičnostima pojedinca – spolom, dobi i glazbenim obrazovanjem, a utjecaj glazbenog stila na glazbene preferencije uglavnom je povezan s kulturom i društvenim slojevima (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). Učenici

uglavnom preferiraju popularnu u odnosu na klasičnu glazbu, a djeca osnovnoškolske dobi pretežno imaju pozitivan stav prema umjetničkoj glazbi (Dobrota i Ćurković, 2006). Popularna glazba najomiljenija je vrsta glazbe među učenicima, s tim da snažnije preferencije učenika prema takvoj glazbi započinju u trećem i četvrtom razredu osnovne škole (Greer i sur., 1974), a preferencije prema klasičnoj glazbi snažno opadaju s porastom dobi učenika (Rogers, 1957). Manji broj dosadašnjih istraživanja bavio se glazbenim preferencijama učenika prema narodnoj glazbi. Autorice Dobrota i Maslov (Dobrota i Maslov, 2016) utvrđuju kako nema značajne razlike u preferencijama narodne glazbe s obzirom na dob i spol, no uočene su razlike u glazbenim preferencijama pojedinih glazbenih primjera s obzirom na izvođače i geografsku lokaciju iz koje glazba potječe. Svakako bi glazbeni pedagog trebao okružiti djecu kvalitetnom i raznolikom glazbom, kojoj pripada i narodna glazba kraja iz kojega dijete potječe jer je krajnji cilj nastave glazbe proširivanje glazbenog ukusa učenika (Dobrota i Maslov, 2016). Oko dvanaeste godine života dolazi do smanjenja pozitivnih stavova prema nastavi glazbe općenito zbog većeg utjecaja masovnih medija i vršnjaka na formiranje glazbenoga ukusa učenika (Dobrota i Ćurković, 2016). Lull (Lull, 1985) objašnjava kako mladima glazba predstavlja sredstvo stvaranja novih simbola te učenja društvenih pravila i normi, stoga oni slušaju istu glazbu kao njihovi prijatelji i vršnjaci. Pripadanje određenom društvenom okruženju posebno je istaknuto u adolescentskoj dobi, stoga je od velike važnosti pri određivanju glazbenih preferencija, jer mladi glazbom izražavaju vlastiti sustav vrijednosti. Boer i suradnici (Boer et al., 2011) otkrili su da su zajedničke vrijednosti mladih najvažnije za njihovo socijalno zblizavanje zajedničkim glazbenim preferencijama. Najpoznatiji model vrijednosti utemeljio je Schwartz (Schwartz, 1996) i u njemu opisuje deset motivacijskih tipova vrijednosti strukturiranih u četiri više razine vrijednosti: vlastiti probitak, vlastito odricanje, otvorenost prema promjenama i zadržavanje tradicionalnih odnosa. Na temelju tih vrijed-

nosti mogu se predvidjeti glazbene preferencije za određene glazbene stilove: vrijednost vlastitog probitka karakteristična je za slušatelje modernih glazbenih stilova (npr. rap-glazba), a osobe koje preferiraju sofisticirane stilove (npr. klasična glazba) karakterizira vrijednost vlastita odricanja, dok osobe otvorene prema promjenama visoko vrednuju sofisticirane i intenzivne glazbene stilove (npr. rock i metal), a nisko zadržavanje tradicionalnih odnosa (Tekman et al., 2012).

Glazbene preferencije i konteksti slušanja glazbe

Najbolje možemo shvatiti neki fenomen ako ga promatramo u kontekstu, odnosno na mjestu kojem on pripada u cjelini, razmatrajući ga i vrednujući u okviru okolnosti u kojima se pojavljuje (Casciaro, 2018). Kontekst je neizbježan u svim ljudskim aktivnostima, a slušanje glazbe uvijek se odvija u određenom kontekstu, jer kultura i društvo definiraju glazbu i određuju kako se njome koristi. Konteksti slušanja glazbe pomažu u razumijevanju glazbenih preferencija jer glazba može biti prikladna pratnja brojnim aktivnostima i uklopiti se u kontekste u kojima pojedinci obično slušaju glazbu te tako pridonijeti ostvarenju različitih ciljeva slušanja glazbe. Razlozi slušanja glazbe i načini korištenja njome razlikuju se kod ekstraverata i introverata, jer glazba za ekstraverte predstavlja primarno socijalni alat i teško je odvojiva od društvenog konteksta (socijalne interakcije, pozadinska glazba), dok za introverte glazba ima primarnu funkciju zadovoljenja individualnih potreba (Reić Ercegovac i Dobrota, 2011).

Prema *Kurikulumu nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije* (Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije, 2019), učenje i poučavanje predmeta Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti ostvaruje se kroz tri domene: a) slušanje i upoznavanje glazbe; b) izražavanje glazbom i uz glazbu; i c) glazba u kontekstu. Domena *Glazba u kontekstu* nadopunjava druge dvije domene tako da potiče učenike da

otkrivaju vrijednosti bogate regionalne, nacionalne i globalne kulturne baštine, povezuju glazbenu umjetnost s drugim umjetnostima te uočavaju brojne utjecaje glazbene umjetnosti na društvo (*Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije*, 2019). *Glazba u kontekstu* upozna se na temelju slušanja i aktivnog muziciranja, analizom i upoznavanjem glazbenih djela u kontekstu glazbeno-stilskih razdoblja, što omogućava učenicima upoznavanje različitih vokalnih, instrumentalnih i vokalno-instrumentalnih djela različitih vrsta, stilova i žanrova. Nastava Glazbene umjetnosti u srednjoj školi, prema *Kurikulumu nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije* (*Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije*, 2019) obuhvaća još i odgojno-obrazovne cikluse koji imaju zadatak povezati razvoj glazbene umjetnosti s općim društveno-povijesnim i kulturnim razvojem te usporediti obilježja glazbeno-stilskih razdoblja, pravaca i žanrova u društveno-povijesnom i kulturnom kontekstu. Svjesno poimanje čimbenika koji utječu na glazbene preferencije učenika predstavlja za učitelje izazov kako metodički postaviti nastavnu jedinicu i kako bolje oblikovati nastavne sadržaje kako bi nastava bila što učinkovitija, suvremenija i zanimljivija.

Glazba ima važnu ulogu u svakodnevnim aktivnostima pojedinca koje uvijek prati emocionalni odgovor na glazbu određen brojnim kontekstualnim čimbenicima. Emocionalni odgovor na glazbu osobna je reakcija pojedinca na glazbeni sadržaj u njegovu trenutnom kontekstu koji može odrediti količinu pozornosti na glazbeni sadržaj i promijeniti način na koji osoba doživljava određeni emocionalni kontekst (Sloboda and O'Neill, 2001). Glazba pruža brojne načine za izražavanje emocionalnih stanja i služi kao alat za gradnju identiteta pojedinca, jer upravo kroz emocije koje glazba pobuđuje pojedinac može bolje upoznati sebe i kroz glazbu vidjeti u zrcalu vlastito *ja* (DeNora, 1999). Taj proces najuočljiviji je kod adolescenata jer je to razdo-

blje najvećeg utjecaja emocija na gradnju identiteta i stvaranje slike o sebi, što potvrđuje studija u kojoj 81% tinejdžera kaže da je glazba važan dio njihova života i ima veliki utjecaj na njihovo mišljenje o važnim pitanjima (Leming, 1987). North i suradnici (North et al., 2000) pronalaze izrazite razlike u spolu kod razloga adolescenata za slušanje glazbe. Djevojčice glazbu upotrebljavaju kao sredstvo za regulaciju raspoloženja, dok dječacima glazba služi kao sredstvo za ostavljanje dobrog dojma.

Glazbene preferencije i mediji

Formiranje glazbenih preferencija mladih impliciraju mnogi čimbenici, no vodeći čimbenik u svijetu moderne tehnologije upravo su mediji koji neprestano nameću nove trendove. Glazbene TV postaje i radiostanice konstantno puštaju istu glazbu, koju prezentiraju kao nešto popularno, a većina ljudi prihvati to kao činjenicu (Meyers, 2012). Meyers (Meyers, 2012) ističe da su ljudi skloniji preferirati ono što im je poznatije, a slušajući istu pjesmu svakodnevno, možemo je početi preferirati iako nam se u početku možda nije svidjela. Također, mladima se preko medija nude brojne instant zvijezde u reality emisijama i glazbenim showovima koji nisu uspjeh postigli teškim radom i upornošću već su preko noći postali popularni (Miliša, 2006). Tako se mladima daje lažni privid kako je put do slave vrlo jednostavan.

Mediji danas imaju veliku ulogu u životu svakog pojedinca, ali najviše u životu djece i adolescenata koji većinu svog slobodnog vremena provode uz medije. Ilišin (Ilišin, 2001) ističe da upravo zbog neizbježne okruženosti medijima djeca se lako navikavaju na njih, jer su televizor, radio, novine i računalo sastavni dio njihovog odrastanja. Kroz glazbu mladi kreiraju sebe i svoj odnos prema svijetu te tako tvore supkulture s kojima se identificiraju. U 21. stoljeću pojam glazbe ne označava samo zvuk, već nužno uključuje medijskog idola koji mladima nameću mediji. Imitirajući svoje idole, mladi gube svoju individualnost, a time se očituje nužnost me-

dijskog odgoja mladih, odnosno odgoj za kritičko mišljenje (Miliša i Zloković, 2008). Livazović (Livazović, 2012) ističe da mediji najčešće prezentiraju mladima društveno poželjne modele življenja kroz prikaz života njihovih medijskih idola. Time se često proklamiraju rizična ponašanja koja mladi prihvaćaju kao poželjna ponašanja i prema njima formiraju vlastite životne stilove. Glazba preko medija služi mladima kao model učenja društvenih odnosa iz kojih oni usvajaju značajke svijeta odraslih (Livazović, 2012).

Osobine ličnosti pojedinca

Ličnost pojedinca najčešće se povezuje s konzistentnim načinom ponašanja i postupanja pojedinca u različitim životnim situacijama. Fulgosi (Fulgosi, 1997) ističe kako s vremenom postojanost ponašanja postaje cjeloživotna uloga, a pojam ličnosti počinje označavati nečiju društvenu ulogu. Mnogi teoretičari koji su pokušali definirati ličnost složili su se da je ličnost stabilna i dugotrajna, te da ne postoje dva pojedinca koja imaju identičnu ličnost. Larsen i Buss (Larsen and Buss, 2008) definiraju ličnost kao skup organiziranih psiholoških osobina i mehanizama unutar pojedinca koje imaju utjecaj na njegovu prilagodbu na okolinu i interakciju s okolinom. Psihički mehanizmi odnose se na procese koji se odvijaju u ličnosti pojedinca, dok crtama ličnosti zovemo psihičke osobine koje opisuju načine na koje se ljudi međusobno razlikuju (Petz, 2010).

Riječ ličnost potječe od latinske riječi *persona*, što predstavlja masku glumca u starogrčkoj drami (Fulgosi, 1997). Maske su uglavnom bile radosne i tužne, a glumcima su služile kako bi gledateljima prenijeli osjećaje te su se upotrebljavale u Dionizijevim svečanostima održanim u starogrčkom kazalištu. Aristotel (4. st. pr. Kr.) među prvima se bavio analizom značajka koje definiraju ličnost, poput druželjubivosti, istinoljubivosti i smisla za humor, a proučavanjem psihologijskih konstrukata poput inteligencije, srdžbe i agresivnosti postao je prete-

ča psihologijskog proučavanja ličnosti (Petz, 2010). Grčki liječnik Hipokrat (4. st. pr. Kr.) postavio je prvu teoriju ličnosti na temelju tumačenja međuljudskih razlika u emocionalnom reagiranju i temperamentu, stoga je podrijetlo suvremene znanstvene psihologije ličnosti zapravo u medicini (Fulgosi, 1997). Veliki broj autora smatra kako je sa psihologijom ličnosti usko povezana i europska klinička medicina 18. i 19. stoljeća, koja je proučavala psihoze, neuroze, poremećaje u ponašanju i poremećaje ličnosti blažeg oblika. Sigmund Freud, osnivač moderne psihologije ličnosti, izradio je niz terapijskih postupaka kao metoda liječenja, a njegova teorija ličnosti baza je suvremenih teorija ličnosti (Fulgosi, 1997). U 20. stoljeću, osim psihodinamske škole Sigmunda Freuda, javljaju se i drugi smjerovi koji su značajno doprinijeli psihologiji ličnosti, primjerice gestalt, biheviorizam i humanizam. Gestalt psihologija nastala je kao odgovor na strukturalizam koji je raščlanjivao mentalne doživljaje i iskustva, dok su ih gestaltisti promatrali kao cjelinu te su tako postali osnivači holističkog pristupa. Refleksološka psihologija koju je ustanovio Ivan Petrovič Pavlov i bihevioristička Johna B. Watsona imaju najjači utjecaj na suvremenu psihologiju jer su se obje za proučavanje ljudskog ponašanja koristile eksperimentom te tako ustanovile neke od temeljnih zakona modificiranja ljudskog ponašanja. Na temelju tih zakonitosti Pavlov i Watson ponašanje su doveli u uzročno-posljedični odnos te pokazali da se jedino objektivnim metodama može razumjeti ljudsko ponašanje (Fulgosi, 1997).

Teorije ličnosti

Razvoj ličnosti kontinuirani je dinamički proces koji započinje u ranom djetinjstvu. Teorije ličnosti čine različiti teorijski pristupi proučavanju ličnosti koji se razlikuju prema obilježjima i funkcionalnim zahtjevima shvaćanja prirode ličnosti. Različiti teorijski pristupi pokušavaju objasniti ličnost i njezinu kompleksnost te čimbenike koji utječu na rast i razvoj ličnosti. Neke od najpoznatijih teorija ličnosti su: psihoanalitička, psihosocijalna, motiva-

cijska, humanistička, fenomenološka i personalistička teorija ličnosti.

Teorija ličnosti C. R. Rogersa je *fenomenološka teorija ličnosti*, nastala na temelju njegove kliničke prakse, u kojoj je došao do spoznaje da je čovjek svrhovito biće s ciljem pune realizacije svojih unutarnjih potencijala, tj. samoostvarenjem. Fenomenološka teorija ličnosti se temelji na uvjerenju da pojedinac razumije samo onu realnost koje je svjestan i da je pri proučavanju ličnosti važan holistički pristup, odnosno da se ponašanje pojedinca može razumjeti jedino u odnosu na njegovu cjelokupnu osobnost (Rogers, 1961). Rogers smatra da je bezuvjetno prihvaćanje djeteta neophodno za razvoj zrele ličnosti i da jedino takav odgoj može stvoriti potpuno realiziranu osobu koja koristi sve svoje kapacitete i talente te koja u svakom trenutku svojega života živi ispunjeno (Rogers, 1961).

Maslow u svojoj *humanističkoj teoriji ličnosti* također samoaktualizaciju stavlja na vrh hijerarhije potreba jer ona predstavlja najvažniji motiv koji pokreće pojedinca. Ljudi se prirodno razvijaju u smjeru samoaktualizacije, a dobrohotna okolina taj proces pospješuje (Fulgosi, 1997). Humanistička psihologija smatra kako je zadatak svakog čovjeka samoaktualizacija njegovih ljudskih mogućnosti, a taj proces je zapravo urođen svim ljudima. Samoaktualizacija predstavlja najvažniji motiv koji pokreće pojedinca i nalazi se na vrhu hijerarhije potreba. Kada pojedinac zadovolji potrebu za samoaktualizacijom, znači da je postigao kompletan razvoj. Maslow smatra da je samoaktualizirana osoba ona koja je postala sve što je mogla postati, ostvarivši tako sve svoje mogućnosti, talente i potencijale (Fulgosi, 1997).

Motivacijska teorija ličnosti ističe motivaciju pojedinca kao primaran uzrok njegova ponašanja te analizira glavne faktore za motivaciju ličnosti. Američki psiholog Henry Murray istaknuti je predstavnik *motivacijske teorije ličnosti*, kojom je stavio naglasak na potrebe, pritisak i temu kao glavne faktore za motivaciju ličnosti. Osnova njegove teorije su potrebe koje motiviraju pojedinca na određena

ponašanja. Murray potrebe dijeli na primarne i sekundarne, a definira ih kao psihičke ili fizičke napetosti koje pojedinca usmjeravaju na ponašanje kojim može smanjiti ili otkloniti osjećaj napetosti. Primarne (viscerogene) potrebe ovise o tjelesnim promjenama, dok se sekundarne (psihogene) potrebe odnose na emocionalnu ili mentalnu neravnotežu. Među mnoge psihogene potrebe Murray uvrštava potrebu za postignućem, priznanjem, povezivanjem, moći, autonomijom, dominacijom, samostalnošću, druženjem itd. (Fulgosi, 1997).

Psihoanalitička teorija ličnosti Sigmunda Freudu temelji se na proučavanju ličnosti psihoanalizom. Naglašava se veliki utjecaj nesvjesnog na ličnost te važnost iskustava u ranom djetinjstvu koja utječu na razvoj ličnosti i socijalni razvoj pojedinca (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). Upoznavanje nesvjesnog dijela ličnosti nemoguće je bez pomoći drugih ljudi, ali je ujedno i vrlo opasno jer može ugroziti ličnost pojedinca, stoga je temelj psihoanalize u izvornom obliku upoznavanje nesvjesnog dijela ličnosti u polusnu ili u snu. Prema Freudu, u strukturalnoj koncepciji ličnosti djeluju id, ego i superego, koji označavaju određene procese unutar ličnosti. Id je primarni dio ličnosti, urođena komponenta koja se sastoji od nagona i funkcionira po principu ugone. Ego je racionalni dio ličnosti koji je sposoban odvojiti ugodu od mašte, funkcionira po načelu realnosti, a odgovoran je za kognitivne sposobnosti i vještine. Superego je moralni dio ličnosti koji često zahtijeva perfekcionizam. Nastaje pod utjecajem okoline i društva u kojem pojedinac živi kako bi se pojedinac socijalizirao. Superego se počinje razvijati kroz vrijednosti koje pojedincu prenose njegovi roditelji, s vremenom se proširuje, povećava i mijenja, a njegov razvoj traje cijeli život (Fulgosi, 1997).

Psihosocijalna teorija ličnosti E. H. Eriksona bazira se na ego-psihologiji proizašloj iz klasične psihoanalize. Ego-psihologija ističe da je ego glavni sustav ličnosti koji je urođen i prisutan od početka te da je on osnova funkcioniranja i razvoja ličnosti. Ego ima sposobnost da se može uvijek oporaviti od

frustracija i ponovno normalno funkcionirati, jer je autonoman i neovisan od ida, a ujedno je i kreativan, što znači da pronalazi rješenje u svakoj situaciji (Fulgosi, 1997). Temelj psihosocijalnog razvoja ličnosti je rješavanje konflikata i kriza u pojedinim stadijima razvoja.

Personalistička teorija ličnosti G. W. Allporta jedna je od prvih personalističkih teorija koja ima za cilj objasniti ličnost svakog pojedinca, na osnovi čega predviđa razvoj tog pojedinca i njegove postupke. Ona je ujedno i humanistička teorija jer nastoji obuhvatiti sve aspekte ljudske osobnosti, naglašavajući jedinstvenost pojedinca (Fulgosi, 1997). Kako bi se posebnost svakog pojedinca mogla izražavati, nužan je konstrukt koji Allport naziva *proprium*. Allport je definirao *proprium* kao internaliziran i jedinstven osjećaj sebe, koji utječe na razvoj osobnosti pojedinca (Allport, 1955). Prema Allportu, svaka osobina ličnosti ima utjecaj na ponašanje pojedinca, a zanimljivo je da ista osobina može rezultirati različitim ponašanjem ovisno o situaciji.

Pored navedenih teorija ličnosti značajno mjesto u psihologiji zauzima *Petfaktorski model ličnosti*, tzv. Big five (Costa and McCrae, 1992), koji je značajno doprinio razvoju psihologije ličnosti. Ovaj se model temelji na leksičkom pristupu jer stavlja naglasak na ključne dimenzije ličnosti te tako najadekvatnije objašnjava ličnost i razlike u ponašanju. Model definira pet velikih faktora i tako objedinjuje cijeli niz karakteristika povezanih s čovjekovom osobnosti. Leksički petfaktorski model predstavlja temelj i podlogu za mnoga istraživanja, jer jednostavnim načinom opisa ličnosti olakšava rješavanje problema koji se odnose na osobine ličnosti te razvija suradnju i sporazumijevanje velikog broja znanstvenika. Petfaktorski model obuhvaća pet glavnih čimbenika osobnosti koji određuju ličnost: *ekstraverzija/introverzija*, *neuroticizam/emocionalna stabilnost*, *ugodnost*, *savjesnost i intelekt ili otvorenost prema iskustvima* (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016).

Glazbene preferencije i osobine ličnosti

U posljednje vrijeme glazba se upotrebljava i na polju psihologije, jer je utvrđeno da korištenje glazbom može pomoći u razumijevanju osobnosti. Uvriježeno je mišljenje da se osobnost pojedinca može procijeniti kroz njegov glazbeni ukus, stoga su brojna istraživanja usmjerena na povezanost između glazbenih preferencija pojedinca i njegovih osobina ličnosti. Istraživanja pokazuju da su određene vrste glazbe (jazz, ritam & blues i rock) povezane s određenim ponašanjima i osobinama ličnosti (Dollinger, 1993). Uočeni su mnogi nedostaci istraživanja provedenih na mlađoj populaciji zbog nestabilnosti njihove osobnosti koja se u adolescenciji formira, a glazba je izrazito utjecajan čimbenik u tom periodu života. Rezultati brojnih istraživanja (Rentfrow and Gosling, 2003; Rentfrow and McDonald, 2010) potvrđuju izravnu vezu između osobina ličnosti i glazbenih preferencija jer pojedinci preferiraju glazbu koja je u skladu s njihovom ličnosti (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). Glazbene preferencije kao kratkotrajne procjene sviđanja osiguravaju uvid u ličnost slušatelja, a prvi koji se bavio odnosom između glazbe i ličnosti bio je Cattell (Cattell and Anderson, 1953; Cattell and Saunders, 1954). On je proučavao glazbu da bi došao do što temeljitijeg razumijevanja ličnosti, vjerujući da glazbene preferencije osiguravaju informacije o nesvjesnim aspektima ličnosti (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). Little i Zuckermann (Little and Zuckermann, 1986) prvi su upotrebljavali široki dijapazon glazbenih stilova te su sastavili upitnik pod nazivom *Musical Preference Scale* s više od 150 glazbenih stilova i 60 glazbenih faktora. Dobiveni rezultati pokazuju da pojedinci koji preferiraju složeniju glazbu imaju izraženu osobinu traženja uzbuđenja i široki raspon glazbenih preferencija, glazbu slušaju intenzivno, iz čega proizlazi njihova potreba za dublje uranjanje u glazbene sadržaje (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). Veliki doprinos proučavanju odnosa između osobina ličnosti i glazbenih preferencija imaju radovi Rentfrowa i Goslinga (Rentfrow and Gosling, 2003; 2006; 2007). Oni su razvili teori-

ju glazbenih preferencija koja objašnjava na koji način su glazbene preferencije i važnost glazbe za pojedinca povezane s osobinama ličnosti. Navedeni autori definirali su tri važna čimbenika koja sudjeluju u kreiranju glazbenih preferencija pojedinca, a to su: *osobine ličnosti, kognitivne sposobnosti i samopoimanje* (Rentfrow and Gosling, 2003). Povezanost između glazbenih preferencija i osobina ličnosti naročito se manifestira kroz eksplicitnije osobine ličnosti poput traženja uzbuđenja. Pojedinci koji postižu visoke rezultate na toj osobini ličnosti preferiraju glasnu, pobuđujuću i brzu glazbu (Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). Delsing i suradnici (Delsing et al., 2008) identificirali su dosljednu vezu između osobina ličnosti i glazbenih preferencija, kao i njihove stabilnosti u razdoblju od tri godine, jer toliko dugo su provodili istraživanje na oko dvije tisuće adolescenata. Veza između osobina ličnosti i glazbenih preferencija konstantno se mijenja, jer je oblikuju društvene interakcije pojedinca, djelovanje vršnjaka, masovnih medija i suvremenih kulturnih trendova ovisno o društvenom statusu i području iz kojeg pojedinac dolazi (Rentfrow and Gosling, 2003). Rezultati istraživanja o povezanosti između osobina ličnosti i glazbenih preferencija vrijedne su spoznaje za glazbene pedagoge koje im svakako mogu biti od velike pomoći u osmišljavanju zanimljive, raznolike i učenicima primjerene nastave glazbe.

Funkcije glazbe

Glazba ispunjava različite funkcije u čovjekovu životu jer se upotrebljava u različitim situacijama i u različite svrhe, a neki od razloga zbog kojih preferiramo jednu vrstu glazbe u odnosu na drugu mogu se pripisati upravo funkcijama glazbe. Glazba služi za zadovoljenje onih funkcija koje su pojedincu važne, stoga su individualan izbor i način na koji pojedinac odabire što će i kada slušati povezani s njegovim problemima, potrebama, vjerovanjima i osobnošću. Prema pristupu zadovoljavanja potreba (eng. *Grafication approach*) (Arnett, 1995; Larson, 1995),

motivi zbog kojih pojedinac sluša glazbu najčešće su povezani s ostvarivanjem komunikacije i kontaktiranjem s drugim ljudima, izražavanjem osobnih vrijednosti i identiteta, te stjecanjem informacija. Jedina funkcija glazbe koja je međukulturalno prepoznata i koja može odrediti vezu između funkcija glazbe i pojedinih glazbenih stilova jest oblikovanje identiteta i vrijednosti. Vrijednosti su motivacijska podloga svih stavova i ponašanja (Schwartz, 2011; Schwartz and Bilsky, 1987), a motivacijska veza između vrijednosti i glazbenih preferencija može se objasniti funkcijama koje glazba ispunjava u životu pojedinca. Funkcije glazbe mogu posredovati između vrijednosti i glazbenih preferencija jer vrijednosne orijentacije kao motivacijske sile određuju zašto slušamo glazbu, a razlozi zbog kojih slušamo glazbu utječu na to kakvu glazbu slušamo (Tekmann et al., 2012). Dokazano je da se razlike rodni uloga u glazbenim preferencijama temelje na socijalizaciji snage kod muškaraca i emocionalnosti kod žena, dok spolne razlike u glazbenom ponašanju, uključujući glazbene funkcije i glazbene preferencije, mogu biti ukorijenjene u sklonosti afektima, koja također može biti djelomično određena biološki (Colley, 2008). Slušateljice glazbu više upotrebljavaju za ispunjavanje svojih emocionalnih potreba, pozadinsku funkciju glazbe i obiteljskog povezivanja glazbom, te za afektivne funkcije, kao što su izražavanje afekta, kulturnog identiteta i ples (Boer et al., 2012). Osim toga, rodna socijalizacija utječe na rodne uloge i ona ponašanja koja su povezana s njima, uključujući i glazbena ponašanja (Colley, 2008). Rezultati istraživanja (Dobrota i Topić, 2018) pokazuju kako učenice i učenici uglavnom u jednakoj mjeri preferiraju hrvatsku tradicijsku glazbu i glazbe svijeta. Međutim, ono što je od posebnog značaja jest činjenica da mlađi učenici više preferiraju hrvatsku tradicijsku glazbu i glazbe svijeta u odnosu na učenike viših razreda osnovne škole. LeBlanc (Dobrota i Topić, 1991) takav trend definira kao toleranciju slušatelja prema različitim glazbenim stilovima i objašnjava ga pojmom otvorenosti mlađih učenika (eng. *open-earedness*).

Funkcije glazbe u životu adolescenata

Glazba je važno komunikacijsko sredstvo među mladim ljudima. Susret s drugima kroz glazbu, te izražavanje osobnog identiteta i vrijednosti su funkcije koje su dominantne u životu adolescenata, jer glazba ima veliku razvojnu ulogu u adolescenciji. To je u skladu s rezultatima empirijskih istraživanja koji su pokazali da glazba utječe na važne aspekte razvoja adolescenata, predstavlja zaštitni i rizični čimbenik te da može poslužiti kao pomoćna komponenta u prevenciji i intervenciji (Arnett, 1995; Larson, 1995; North and Hargreaves, 1999). Razvojna psihologija glazbe u adolescenciji istražuje utjecaj glazbenih ponašanja, emocija i motiva na normativni i pozitivni razvoj adolescenata (Miranda and Gaudreau, 2011). Istraživanje razvojne uloge glazbe može dati uvid u svakodnevne kulturne, društvene i psihološke potrebe suvremenih adolescenata. Funkcije glazbe pomažu nam da razumijemo kako se ljudi koriste glazbom u svakodnevnom životu, a Boer i suradnici (Boer et al., 2012) dijele ih u dvije kategorije: a) afektivne funkcije glazbe i b) intrapersonalne, društvene i sociokulturne funkcije glazbe. *Afektivne funkcije* glazbe odnose se na upotrebu glazbe za kontemplaciju, emocionalno izražavanje, ples i kulturni identitet. *Intrapersonalne funkcije* vidljive su u izražavanju emocija, redukciji stresa i pojačavanju koncentracije. *Društvene funkcije* su vrijednosti pojedinca, društveno povezivanje i ples, dok *sociokulturne funkcije* obuhvaćaju kulturni identitet, obiteljske veze i političke stavove. Boer i suradnici (Boer et al., 2012) u svom su istraživanju pružili prve uvide o utjecaju kulturnih vrijednosti u korištenju glazbom, te sustavnu povezanost između različitih razina psihološkog funkcioniranja, kulture i glazbe. Osobne, društvene i kulturne funkcije glazbe ispitane su među ljudima iz šest različitih kultura: Zapadna Europa (Njemačka), Latinska Amerika (Meksiko), Bliski istok (Turska), Istočna Afrika (Kenija), Oceanija (Novi Zeland) i Jugoistočna Azija (Filipini). U svom istraživanju su upotrebljavali novu ljestvicu glazbenih funkcija *Respect-Mu-*

sic Scale, kojom se profiliralo deset različitih glazbenih funkcija: funkcija društvenog povezivanja glazbom s prijateljima, funkcija društvenog povezivanja glazbom s obitelji, funkcija otpuštanja, emocionalna funkcija slušanja glazbe, glazba u funkciji plesa, pozadinska funkcija glazbe, glazba u funkciji fokusa, glazba u funkciji izražavanja političkih stavova, funkcija kulturnog identiteta i glazba u funkciji izražavanja osobnih vrijednosti.

Tijekom adolescencije veliku ulogu u socijalizaciji imaju vršnjačka socijalizacija, prijateljstva i roditelji (Brown and Larson, 2009; Laursen and Collins, 2009). Jedna važna funkcija glazbe na polju socijalizacije svakako je formiranje bliskih odnosa s prijateljima, na što utječu glazbene preferencije adolescenata vidljive putem njihovog načina odijevanja, frizure i ponašanja, jer oni putem tih vizualnih informacija iskazuju svoju osobnost, životni stil i vrijednosti (Rentfrow and Gosling, 2006; 2007). Ova funkcija glazbe ima društvenu dimenziju jer povećava društveno povezivanje s prijateljima, razvija njihove vrijednosti, a upotrebljava se i za ples. Rentfrow i Gosling (Rentfrow and Gosling, 2006) zaključili su da upravo glazbene preferencije igraju važnu ulogu u svakodnevnom kontekstu socijalne percepcije, znajući da je glazba česta tema razgovora osoba koje se ne poznaju, a koje se žele upoznati, a glazbene preferencije prenose konzistentnu i točnu informaciju o osobnosti pojedinca. To sugerira važnu ulogu koju glazba ima prilikom prvih kontakata ljudi i prilikom upoznavanja, jer specifične atribucije glazbenih preferencija pojedinca i stereotipi na temelju glazbenog žanra imaju velik utjecaj na promatračev dojam o osobinama, vrijednostima i osjećajima pojedinca. Također, pojedinci imaju snažno i jasno izgrađene stereotipe na temelju preferencije određenog glazbenog žanra, ali ti stereotipi ujedno sadrže osobine i karakteristike pojedinaca koji uobičajeno slušaju određenu vrstu glazbe (Rentfrow and Gosling, 2007).

Obitelj je središnje mjesto za društveni i emocionalni razvoj mladih. Iako većina obitelji zajedno

sluša glazbu ili razgovora o omiljenim pjesmama, empirijski dokazi o pozitivnim učincima glazbenih obiteljskih rituala na društvenu koheziju i emocionalno blagostanje su rijetki. Glazbeni obiteljski rituali poput zajedničkog slušanja glazbe predstavljaju važan proces u povezivanju unutar obitelji, te prakticiranje obiteljskih rituala, posebno glazbenih, može pružiti zabavan i jednostavan pristup održavanju obiteljskih veza i kohezije za adolescente i mlade (Boer and Abubakar, 2014). Glazbeni obiteljski rituali utječu na emocionalnu dobrobit u tradicionalnijim/kolektivističkim kontekstima i snažno su povezani s obiteljskom kohezijom kroz razvojne faze (Boer and Abubakar, 2014). Kao što sličnost u glazbenim preferencijama promiče stvaranje prijateljstva adolescenata, oni također istovremeno mogu dijeliti svoje glazbene preferencije i s roditeljima (Miranda and Gaudreau, 2011). Dokazano je da se žene u većoj mjeri koriste glazbom za obiteljsko povezivanje. Također, slušatelji iz tradicionalnijih kultura češće se koriste glazbom za povezivanje sa svojim obiteljima, stoga su sekularne vrijednosti negativno povezane s funkcijom društvenog povezivanja glazbom s obitelji (Boer et al., 2012). Obiteljski i vršnjački odnosi, kao i pozitivna emocionalna iskustva u svakodnevnom životu jačaju upravo kroz glazbu, stoga je jedna od najvažnijih uloga glazbe jačanje društvene kohezije, te individualne i kolektivne dobrobiti. Slušanje glazbe, pa čak i razgovor o svojim omiljenim pjesmama s obitelji i prijateljima, imaju utjecaj na cjelokupan pozitivan rast i razvoj mladih (Boer and Abubakar, 2014).

Funkcija otpuštanja (ventiliranja) ili reduiranja stresa uz pomoć glazbe jedna je od najvažnijih funkcija glazbe, no proučavanje psihološkog utjecaja glazbe na čovjeka još uvijek je u začecima. Psihološka istraživanja koja ispituju procese uključene u uporabu i funkcioniranje glazbe na individualnoj razini najvažnijom definiraju funkciju glazbe koja ima utjecaj na kognitivnu komponentu stresa (Burns et al., 1999). Burns i suradnici (Burns et al., 1999) konstatirali su da najveću razinu opuštenosti nakon stresne situacije proizvodi glazba koju su

pojedinci sami izabrali ili tišina ili klasična glazba, dok hard rock-glazba nikako ne pridonosi relaksaciji. Labbé i suradnici (Labbé et al., 2007) došli su do slične spoznaje utvrdivši značajan utjecaj klasične i relaksirajuće glazbe na pojedinca koji je bio izložen stresu, jer te dvije vrste glazbe dokazano smanjuju anksioznost i povećavaju osjećaj relaksacije, što se nije pokazalo za one pojedince koji su sjedili u tišini ili slušali heavy metal glazbu. Što se tiče novijih istraživanja, Upadhyaya i suradnici (Upadhyaya et al., 2017) ispitali su među mladima u Indiji odnos između glazbenih preferencija, funkcija glazbe, stilova slušanja, estetskog užitka i osobina ličnosti. Na temelju njihovih rezultata predložen je *model glazbenog angažmana za mlade*, koji opisuje njihovo glazbeno ponašanje. Ovim modelom se pokušala pokazati psihološka dobrobit koju glazba pruža adolescentima u životu, jer je prijelaz iz adolescencije u odraslu dob stresan i postavlja mnoge zahtjeve mladima, a upravo glazbene aktivnosti koje strukturiraju njihovo slobodno vrijeme pomažu im se nositi sa stresom povećavajući njihovu dobrobit.

Emocionalno izražavanje glazbom među najvažnijim je funkcijama glazbe, znajući da glazba može zadovoljiti neke od emocionalnih potreba adolescenata, stoga se adolescenti često koriste glazbom za regulaciju emocija i suočavanje s njima. North i suradnici (North et al., 2000) u svom istraživanju o važnosti glazbe u životu adolescenata i njihovim razlozima slušanja glazbe zaključuju da je glazba veoma važna za adolescente, jer im omogućuje da se uz pomoć glazbe prikažu vanjskom svijetu te zadovolje svoje emocionalne potrebe. Regulacija emocija primarni je motiv za slušanje glazbe u adolescenciji (Lonsdale and North, 2011) i zapravo je osnovni uvjet da se adolescenti uspješno prilagode razvojnim problemima te da se mogu nositi sa svakodnevnim stresom i stresnim životnim događajima (Compas, 2009; Zimmer-Gembeck and Skinner, 2011). Emocije mogu utjecati na fizičko zdravlje pojedinca, s obzirom na to da glazba izaziva emocije kao i promjene raspoloženja stimulacijom autonomnog živčanog sustava (Hallam, 2010).

Tjelesni odgovori povezani s emocijama uključuju promjene u razini dopamina, endorfina, serotonina, kortizola i oksitocina (Van Eck et al., 1996). Langer (Langer, 1953) smatra da se glazbom mogu izraziti osjećaji koje pojedinac ne može izraziti na drugi način, jer je te osjećaje nemoguće opisati riječima. Funkcija glazbe u svrhu regulacije emocija obuhvaća odvratanje od uznemirujućih emocija, pronalazak utjehe ili potvrde (Schwartz and Fouts, 2003), oslobađanje od napetosti i rasterećenje od briga (Gantz et al., 1978). Miranda i Claes (Miranda and Claes, 2009) predložili su trofaktorski model suočavanja s emocionalnim problemima slušanjem glazbe. Mjerali su emocionalno upravljanje, rješavanje problema i izbjegavanje problema kroz slušanje glazbe. Zaključili su da je suočavanje s emocijama slušanjem glazbe jako složeno, jer uključuje i korisne i štetne obrasce strategija suočavanja. Npr. depresija je kod adolescenata povezana najviše s emocionalnim upravljanjem izbjegavanjem, a manje s rješavanjem problema kroz slušanje glazbe. Slušatelji iz više kolektivističkih i tradicionalnijih kultura češće se koriste glazbom za emocionalnu funkciju, dok se emocionalni izraz kroz glazbu negativno odnosi na individualizam i svjetovne vrijednosti (Boer et al., 2012). Funkcije glazbe mogu se drastično razlikovati u različitim kulturama, a s obzirom na različit status glazbe u njima, najviše su povezane s društvenim i sociokulturnim funkcijama. Sekularne i tradicionalne kulturne vrijednosti objašnjavaju međukulturalne razlike u sociokulturnim funkcijama glazbe. Međukulturalne razlike također su vidljive u različitoj upotrebi glazbe, pa se tako tradicionalnije kulture više koriste glazbom za izražavanje vrijednosti i kulturnog identiteta te se zbog glazbe češće povezuju sa svojim obiteljima, jer upravo tradicionalne vrijednosti naglašavaju važnost obitelji tijekom cijelog životnog vijeka (Boer et al., 2012). Čini se da je glazba jaki znak kolektivnog kulturnog identiteta u društvima koja naglašavaju tradicionalne vrijednosti umjesto sekularnih, jer je nacionalni ponos pokazatelj tradicionalnih vrijednosti, a tradicionalni stilovi izražavaju kulturni identitet među

kulturama (Boer et al., 2012.). Glazba stoga zauzima središnju funkciju za podizanje kolektivnog samopoštovanja u tradicionalnijim društvima (Merriam, 1964), dok slušatelji iz sekularnih i individualističkih kultura više upotrebljavaju glazbu za ples (Boer et al., 2012).

Djeca su od najranije dobi izložena glazbi koja ih ponajprije motivira na pokret. Ples je jedna od najstarijih umjetnosti, sastavni je dio čovjekovog života, a dokazi da ples postoji od kada postoji i čovjek sežu sve do pretpovijesnog doba. Ples je moguće definirati s kineziološkog stajališta kao konvencionalno estetsko gibanje tijela u ritmu i tempu glazbene pratnje (Vlašić, 2010). Plesom su se kroz povijest obilježavali svi značajni trenuci u životu. Plesalo se za bolji urod i ulov, na proslavama pobjede nad neprijateljem, za pogodnije vremenske uvjete, plesalo se na slavljinama ljubavi, ali i na ispraćaju pokojnika (Vlašić, 2019). Laban (Laban, 1948) smatra da uloga plesa nije sadržana samo u zadovoljavanju pokreta i emocija, s obzirom na to da je ples motorička reakcija na emocije, već da pojedinac plešući zadovoljava svoju potrebu za razmjenom emocija. Ples je stalni prijelaz iz jednog pokreta u drugi, a omogućava opuštanje i komunikaciju među mladima u svakodnevnom životu. Želja za ritmičkim pokretom i plesnim izričajem prirodna je svakom čovjeku. Ples se u većini društava smatra stereotipno ženskim, osobito među mladima, pa je ova stereotipna povezanost počela predstavljati ozbiljnu zabrinutost u plesnom obrazovanju (Sanderson, 2001). Istraživanja (Vlašić i sur., 2009; Sanderson 2001) dokazuju da žene imaju pozitivnije stavove prema plesu u odnosu na muškarce. Autorica Vlašić (Vlašić, 2010) je provela još jedno zanimljivo istraživanje sa studentima treće godine Kineziološkog fakulteta u Zagrebu koje je obuhvaćalo ispitivanje stava prema plesu prije i poslije pohađanja kolegija „Ples”. Utvrđeno je da su sudionici imali značajno pozitivniji stav prema plesu nakon pohađanja nastave plesa. Autorica Vlašić i suradnici (Vlašić i sur., 2014) također su ispitali stav roditelja djece predškolske dobi u Zagrebu i u Zadru, pretpostavljajući da će roditelji iz Za-

greba, kao glavnog grada Hrvatske, imati pozitivnije stavove prema plesu, no pokazalo se da su roditelji iz Zadra imali pozitivnije stavove. Također, općenito pozitivniji stav prema plesu imaju roditelji ženske djece, što je potvrdilo da još uvijek postoji stereotip o plesu i predstavlja moguću pojavu homofobije kod roditelja koji imaju mušku djecu.

Slušatelji iz kultura koje ističu sekularne vrijednosti nad tradicionalnim vrijednostima i neovisno samokonstruiranje nad međuovisnošću više vole ples nego slušatelji iz tradicionalnijih i kolektivističkih društava. Može se uočiti da plesna funkcija slijedi neočekivani kulturni obrazac, odnosno da je ples posebno istaknut u uzorcima iz individualističkih i sekularnih kultura (Njemačka i Novi Zeland) za razliku od kultura koje cijene kolektivism i tradicionalizam (Turska i Filipini). Ples može služiti sasvim različitim funkcijama u kolektivističkim, sekularnim i u tradicionalnim kulturama. U kolektivističkim kulturama glazbom se izražavaju vrijednosti i kulturni identitet, dok se u sekularnim kulturama glazba najviše upotrebljava za ples. U tradicionalnim društvima ples predstavlja ritualni i kolektivni element, dok se glazbom uglavnom izražavaju vrijednosti i kulturni identitet te se preko glazbe pojedinci uglavnom povezuju s obitelji (Boer et al., 2012). Često je ples najprimjereniji način rada s djecom i mladima zbog toga što ima utjecaj na razvoj brojnih sposobnosti (Vlašić i sur., 2007). Međutim, djecu treba izlagati glazbi koja ima estetske kvalitete i umjetničku vrijednost kako bi zaista i utjecali na glazbenu osjetljivost pojedinca. Ples može uklopiti pojedince u kolektiv, povezati ljude i razviti suradničke odnose. Plesom mladi zadovoljavaju svoju potrebu za druženjem, razvijaju osjećaj pripadnosti i održavaju ugodno raspoloženje, što je vrlo bitno u adolescenciji.

Glazba može biti najviše stimulirajuća komponenta u komercijalnoj djelatnosti, stoga se u pozadini upotrebljava kao pojačivač poruke za potrebe oglašavanja, u filmskoj industriji te u trgovinama.

a) *Glazba u oglašavanju* – Oglašivačka industrija ima važnu ulogu u modernom društvu, jer ona oblikuje stavove čitavog društva i neizbježno utječe na ponašanje potrošača koji se moraju naučiti nositi s ogromnom količinom informacija, te moraju biti u mogućnosti napraviti izbor prilikom kupovine određenog proizvoda. Glazba se često upotrebljava u oglašavanju kao važna pozadinska značajka oglašavanja zbog pozitivnog utjecaja na potrošače, sposobnosti poboljšanja uzbuđenja i emocionalnog stanja potrošača (Morris and Boone, 1998).

b) *Glazba u trgovinama* – Slušanje određene glazbe u trgovinama dokazano navodi kupce da potroše veću količinu novca od one koje su namjeravali. Dok prolaze kroz postupak kupnje pored opipljivog proizvoda ili usluge, kupci reagiraju na razne podražaje u okruženju trgovine koji uključuju element glazbe (Kulkarni, 2012). Mnogo je obilježja glazbe koja mogu promijeniti raspoloženje, npr. glazbeni žanr, glasnoća glazbe i tempo (Yalch and Spangenberg, 2000). Dokazano je da glazba izravno utječe na ponašanje kupaca u trenucima kupnje, pri čemu velik utjecaj ima brzina kojom se kupci kreću po velikim dućanima. Varijacije vezane uz glazbu u trgovinama značajno utječu na dinamiku kupovnog ponašanja, ali i potrošenu količinu novca izvan izvornih očekivanja potrošača (Morris and Boone, 1998).

c) *Glazba u filmskoj industriji* – Glazba u umjetnosti filmske industrije ima razne uloge: najčešće predstavlja emocionalna stanja likova i prenosi različite emocionalne ugođaje, ostavlja dojam kontinuiranosti, pojačava formalno i narativno jedinstvo, prenosi elemente ambijenta te naglašava psihološka stanja likova (Smith, 1999). Filmska glazba je sastavni dio zvučne slike filma. Još od prvih projekcija u nijemoj eri filma glazba je dočaravala ugođaj prikazanih zbivanja i emocije likova. Postepeno se razvijala njezina uloga na filmu, pa ona opisuje odnose među likovima, izražava psihološko stanje likova, određuje mjesto i vrijeme filma itd. Važna uloga glazbe u filmu je također poticanje gledatelja na od-

govarajuću reakciju, koja je vezana uz emocije, emocionalna značenja i emocionalne reakcije gledatelja. Smith (Smith, 1999) napominje da glazba nije jedini razlog emotivnih reakcija, već da one nastaju kombinacijom filmske glazbe i priče, s tim da svaki od tih elemenata posjeduje vlastitu emocionalnu važnost. Glazba vezuje gledatelja uz izmišljenu priču i osjeća je lika prikazane na platnu, te tako istovremeno izaziva te iste osjećaje u samom gledatelju koje on prisvaja kao svoje (Smith, 1999).

Glazba ima velik fiziološki utjecaj na emocije, mozak i vegetativni živčani sustav pojedinca, stoga može povećati koncentraciju i zadržati fokus, jer utječe na moždane živce u svim fazama čovjekova razvoja – od fetusa do odrasle osobe. Glazba uvelike povećava sinaptičku plastičnost mozga, a taj pozitivan učinak traje dugo kod osoba koje su aktivno uključene u proces učenja i izvođenja glazbe. To potvrđuju brojne studije koje prave komparaciju između glazbenika i neglazbenika, te između učenika glazbe i onih koji to nisu, dokazujući da glazba utječe na neuralno učenje i podešavanje (promjene u broju moždanih stanica kao odgovor na zvuk i glazbene stimulacije) (Abbott, 2002). Istraživanje Hillea i suradnika (Hille et al., 2011) pokazalo je kako učenje sviranja instrumenta povećava mogućnost za pamćenje riječi radi povećanja lijeve polutke mozga. Glazbeno školovani sudionici su, prilikom istraživanja, zapamtili 17% više verbalnih informacija od sudionika koji nisu imali glazbeno obrazovanje. Vježbanje ritmičke izvedbe pokazalo se odličnim za djecu koja imaju teškoće u čitanju i razumijevanju pročitaneog teksta, a djeca koja uče svirati ritmički instrument postižu bolje rezultate prilikom rješavanja matematičkih zadataka od djece koja uče svirati klavir ili od djece koja pjevaju (Hille et al., 2011).

Budući da je glazba snažan medij u izražavanju unutarnjih misli i osjećaja, ona također ima funkciju u izražavanju stavova o društveno-političkim pitanjima. Ova funkcija ističe korištenje glazbom za otkrivanje političkih stavova ljudi, služeći tako kao političko oruđe, jer glazba ima utjecaj na

veliki broj ljudi. Glazbu u politici koriste razne političke strane za promicanje svojih uvjerenja i ona ima dvostruku ulogu: dati potporu ili potaknuti pobunu protiv dominantnih institucija u društvu (Williams et al., 2009). Glazba igra veliku ulogu u političkim kampanjama, što možemo vidjeti iz brojnih primjera kako se glazba uspješno koristi za promicanje uvjerenja i stajališta, pogotovo na izborima. Možemo uočiti da je glazba ponekad usko povezana s političkim problemima koji se događaju u društvu, jer je odraz ljudi i služi ljudima kao njihov nositelj istine, stoga političko korištenje glazbe ima veliku snagu, a proučavanje glazbe može pridonijeti boljem razumijevanju političkih misli i djelovanja (Street, 2003).

Funkcije glazbe u životu mladih svakako su vezane uz glazbene stilove specifične za njihovu kulturu kroz koje oni izgrađuju i izražavaju svoj identitet. Boer i suradnici (Boer et al., 2013) istražili su društveno-psihološke procese koji stvaraju, održavaju i izražavaju kulturni i nacionalni identitet mladih kroz glazbene stilove specifične za njihovu kulturu koje su povezali s nacionalnim identitetom slušatelja putem glazbenog etnocentrizma. Slušatelji iz više kolektivističkih (manje individualističkih) i više tradicionalnih (manje sekularnih) kultura dokazano se više koriste glazbom za izražavanje kulturnog identiteta. Među jedinstvenim poveznicama između nacionalnih glazbenih stilova i nacionalnog identiteta uočeni su opći obrasci u kojima su tradicionalni glazbeni stilovi uvijek bili povezani s nacionalnim identitetom. Razlog tome je što su jezik, tradicija i kultura snažno isprepleteni u tim glazbenim stilovima. Također, pokazalo se da su sve kulturološke preferencije tradicionalne glazbe zajedno povezane jačim nacionalnim identitetom. Ovi nalazi podupiru argumente da su tradicionalna, autohtona ili narodna glazba s dubokim povijesnim, kulturnim i jezičnim korijenima važni za formiranje nacionalnog identiteta (Larkey, 2002).

Glazba u adolescenciji utječe na samopoimanje adolescenata jer je povezana uz razvoj njihovog

identiteta i izražavanja osobnih vrijednosti. Glazba ima također jak utjecaj na razini društvene skupine omogućujući specifičnu komunikaciju posredne semantike. Autorice Reić Ercegovac i Dobrota (Reić Ercegovac i Dobrota, 2011) smatraju da je glazba važna komponenta u životu mladih ljudi jer oni putem glazbe izražavaju način na koji žele da ih drugi doživljavaju, ono što jesu i ono što bi željeli biti. U procesu formiranja i komuniciranja socijalnog identiteta tijekom adolescencije North i Hargreaves (North and Hargreaves, 1999) proveli su četiri istraživanja kojima su potvrdili izuzetnu važnost glazbe u životu adolescenata kao njihovu oznaku pripadnosti određenoj socijalnoj skupini. Dokazano je da adolescenti stvaraju normativna očekivanja od osobe na temelju njezinih glazbenih preferencija pretpostavljajući niz njenih drugih karakteristika i vrijednosti. Također, adolescenti osobe koje slušaju glazbu za koju oni smatraju da je prestižna gledaju kao na uspješnije u društvu te svoje glazbene preferencije pokušavaju uskladiti sa samopoimanjem, te percepcijom ljudi koji običavaju slušati određenu vrstu glazbe. Samopoštovanje je čimbenik koji je najviše povezan s jačom identifikacijom adolescenata s određenom supkulturnom skupinom. Iako adolescenti ne reagiraju negativno na osobe koje ne slušaju iste glazbene stilove kao i oni, ipak više preferiraju one koji slušaju one glazbene stilove koje i sami slušaju (North and Hargreaves, 1999). Supkulture mladih predstavljaju vrlo važan fenomen u socijalnom kontekstu, kojem je teško odrediti okvire i granice, jer se glazbeni stilovi često miješaju i međusobno prepliću stvarajući nove supkulturne stilove. Pojam supkulture istovremeno označava i sustav vrijednosti (norme, vjerovanja, stilovi, način života) i konkretnu grupu koja te vrijednosti živi (Perasović, 2001). Glazbeni ukus, koji se definira kao trajan oblik afektivnog reagiranja na glazbu, smatra se jednom od glavnih odrednica pripadnosti određenoj socijalnoj grupi te važnom značajkom grupnog identiteta (Tekman and Hortacsu, 2002).

Zaključak

Glazba ispunjava različite funkcije u životu pojedinca, koje se razlikuju u određenim kulturama, no uvijek služe za zadovoljenje onih potreba koje su pojedincu važne, a odnose se na njegovu osobnost, probleme, potrebe i vjerovanja. Još u staroj Grčkoj glazba je ispunjavala vrlo važnu funkciju kao osnovni dio teorije *ethosa*, koja je povezivala glazbu s obrazovanjem. Vjerovalo se u snažan utjecaj glazbe i obrazovanja na karakter ljudi, stoga su stari Grci veliku važnost pridavali formiranju navika kao ishodištu karaktera i morala (Jurić, 2011). Putem nastave glazbe sustavnim i trajnim estetskim odgojem i obrazovanjem moguće je utjecati na glazbene preferencije mladih jer slušanje glazbe predstavlja važnu aktivnost slobodnog vremena učenika. Škola ima zadatak razviti kritički odnos učenika prema informacijama koje im se prezentiraju u školi i u slobodno vrijeme, da po završetku školovanja kao odrasle osobe mogu kritički pristupiti obilju informacija koje ih svakodnevno okružuju (Šulentić Begić, 2010). Klasična glazba svojom ljepotom i umjetničkom vrijednošću može zainteresirati učenike te doprinijeti izgradnji njihova glazbenog ukusa, no taj proces je postepen, polagan i dugotrajan (Vidulin i Martinović, 2015). Slušanje umjetnički vrijedne glazbe, koju učenici upoznaju prvenstveno u školi, budi kod njih želju za uočavanjem lijepoga u umjetničkoj glazbi, kao i u životu i svijetu oko sebe (Vidulin i Martinović, 2015). Budući da glazba preko medija služi mladima kao model učenja društvenih odnosa, mediji kao vodeći čimbenik u svijetu moderne tehnologije neprestano nameću nove trendove. Ljudi su skloniji preferirati ono što im je poznatije, a slušajući istu pjesmu svakodnevno, može se razviti glazbena preferencija za nju iako im se u početku možda nije svidjela (Meyers, 2012). Stoga nikako nije dobro izostaviti popularnu glazbu iz nastave, jer slušanjem kvalitetnih primjera popularne glazbe učenike učimo prepoznavati vrijedna glazbena ostvarenja unutar te glazbene vrste i tako utječemo na formiranje njihova glazbenog ukusa (Šulentić

Begić, 2009). Danas je također važno implementirati sve spoznaje o funkcijama glazbe u nastavu glazbe kako bi se mladim ljudima putem glazbe moglo pomoći u njihovu sazrijevanju. Svaka funkcija glazbe ima svoju dimenziju koja može otkriti temeljne motive za slušateljevu upotrebu glazbe. Sve je opširnija literatura nedavnih istraživanja koja podupiru razvojnu važnost glazbe u adolescenciji, jer adolescenti prosječno slušaju glazbu do tri sata dnevno i akumuliraju više od 10.000 sati aktivnog slušanja glazbe tijekom adolescencije (Roberts et al., 2009; Tarrant et al., 2000; Zillmann and Gan, 1997). Područje psihologije glazbe doprinosi razumijevanju načina na koji glazbene emocije stupaju u interakciju s ključnim psihološkim fenomenima kao što su osobnost, motivacija, kreativnost, društvena ponašanja, zdravlje, međukulturalne sličnosti i razlike

(Juslin and Sloboda, 2010). Socijalna funkcija glazbe se manifestira u doba adolescencije kada se mladi koriste glazbenim preferencijama kod upoznavanja s drugima, za upravljanje društvenim dojmovima ili za procjenu međusobne sličnosti i suptilno stjecanje društvene percepcije o osobnosti i vrijednostima osobe koju susreću (Rentfrow and Gosling, 2006). U doba adolescencije glazba ima veliku razvojnu ulogu, a povezivanje s drugima kroz glazbu te izražavanje osobnog identiteta i vrijednosti dominantne su funkcije u životu adolescenata. Glazba kao razvojni resurs u adolescenciji može otvoriti prozor u svakodnevne društvene, kulturalne i psihološke potrebe suvremenih adolescenata te tako ponuditi rješenja za brojne razvojne zadatke i probleme u adolescenciji.

Literatura

- Abbott, A. (2002). Music, Maestro, Please. *Nature*. 416 (6876), 12–14.
- Allport, G. W. (1955). *Becoming: Basic Considerations for a Psychology of Personality*. Yale University Press.
- Anić, Š. i sur. (1999). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Sani-plus.
- Arnett, J. J. (1995). Adolescents' uses of media for self-socialization. *Journal of Youth and Adolescence*. 24, 519–533.
- Balkwill, L. L. and Thompson, W. F. (1999). A Cross-Cultural Investigation of the Perception of Emotion in Music. Psychophysical and Cultural Cues. *Music Perception: An Interdisciplinary Journal*. 17 (1), 43–64. <https://doi.org/10.2307/40285811>
- Boer, D. et al. (2011). How Shared Preferences in Music Create Bonds Between People: Values as the Missing Link. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 37 (9), 1159–1171. <https://doi.org/10.1177%2F0146167211407521>
- Boer, D. et al. (2012). Young People's Topography of Musical Functions: Personal, Social and Cultural Experiences with Music Across Genders and Six Societies. *International Journal of Psychology*. 47 (5), 355–69. <https://doi.org/10.1080/00207594.2012.656128>
- Boer, D. et al. (2013). Music, Identity, and Musical Ethnocentrism of Young People in Six Asian, Latin American, and Western Cultures. *Journal of Applied Social Psychology*. 43 (12), 2360–2376. <https://doi.org/10.1111/jasp.12185>
- Boer, D. and Abubakar, A. (2014). Music listening in families and peer groups: benefits for young people's social cohesion and emotional well-being across four cultures. *Frontiers in Psychology*. 5. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00392>
- Brđanović, D. (2014). Glazbene preferencije učenika srednje glazbene škole. *Napredak*. 154 (1–2), 47–64.

- Brown, B. B. and Larson, J. (2009). Peer Relationships in Adolescence. In: Lerner, R. M. and Steinberg, L. (Eds.). *Handbook of Adolescent Psychology, Volume 2: Contextual Influences on Adolescent Development, 3rd Ed.* (74–103). Hoboken, NJ: Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780470479193.adlpsy002004>
- Burns, J. et al. (1999). Perceived and Physiological Indicators of Relaxation: As Different as Mozart and Alice in Chains. *Applied Psychophysiology and Biofeedback*. 24 (3), 197–202. <https://doi.org/10.1023/a:1023488614364>
- Burnsed, V. (2001). Differences in preference for subtle dynamic nuance between conductors, middle school music students, and elementary school students. *Journal of Research in Music Education*. 49 (1), 49–56. <https://doi.org/10.2307/3345809>
- Burnsed, V. and Sochinski, J. (1995). The Effects of Expressive Variation in Dynamics on the Musical Preferences of Middle School Music Students. *Council for Research in Music Education*. 124, 1–12.
- Casciaro, P. (2018). *Sanjajte i stvarnost će nadići snove*. Zagreb: Novena.
- Cattell, R. B. and Anderson, J. C. (1953). The Measurement of Personality and Behavior Disorders by the I. P. A. T. Music Preference Test. *The Journal of Applied Psychology*. 37 (6), 446–454. <https://doi.org/10.1037/h0056224>
- Cattell, R. B. and Saunders, D. R. (1954). Musical Preferences and Personality Diagnosis: I. A Factorization of one Hundred and Twenty Themes. *The Journal of Social Psychology*. 39, 3–24. <https://doi.org/10.1080/00224545.1954.9919099>
- Christenson, P. G. and Roberts, D. F. (1998). *It's not only rock & roll: Popular music in the lives of adolescents*. Cresskill: Hampton Press.
- Colley, A. (2008). Young People's Musical Taste: Relationship with Gender and Gender-Related Traits. *Journal of Applied Social Psychology*. 38 (8), 2039–2055. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2008.00379.x>
- Compas, B. E. (2009). Coping, Regulation, and Development During Childhood and Adolescence. *New Directions for Child and Adolescent Development*. 124, 87–99. <https://doi.org/10.1002/cd.245>
- Costa, P. T. and McCrae, R. R. (1992). *The Revised NEO Personality Inventory (NEOPIR) and NEO Five-Factor Inventory (NEO FFI) Professional Manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Crowder, R. G. (1984). Perception of the Major/Minor Distinction: I. Historical and Theoretical Foundations. *Psychomusicology: A Journal of Research in Music Cognition*. 4 (1–2), 3–12. <https://doi.org/10.1037/h0094207>
- Delsing, M. J. M. H. et al. (2008). Adolescents' Music Preferences and Personality Characteristics. *European Journal of Personality*. 22 (2), 109–130. <https://doi.org/10.1002/per.665>
- DeNora, T. (1999). Music as a Technology of the Self. *Poetics*, 27 (1), 31–56. [https://doi.org/10.1016/S0304-422X\(99\)00017-0](https://doi.org/10.1016/S0304-422X(99)00017-0)
- Dobrota, S. i Ćurković, G. (2006). Glazbene preferencije djece mlađe školske dobi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. 52 (15–16), 105–114.
- Dobrota, S. and Reić Ercegovac, I. (2015). The Relationship Between Music Preferences of Different Mode and Tempo and Personality Traits – Implications for Music Pedagogy. *Music Education Research*. 17 (2), 234–247. <https://doi.org/10.1080/14613808.2014.933790>
- Dobrota, S. i Reić Ercegovac, I. (2016). *Zašto volimo ono što slušamo: Glazbeno-pedagoški i psihologijski aspekti glazbenih preferencija*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu. <https://doi.org/10.1017/S0265051716000358>

- Dobrota, S. i Topić, K. (2018). Glazbene preferencije učenika prema glazbama svijeta i hrvatskoj tradicijskoj glazbi. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*. 67 (2), 199–208.
- Dobrota, S. and Maslov, M. (2016). Glazbene preferencije učenika prema narodnoj glazbi. *Metodički ogledi*. 22 (1), 9–22.
- Dobrota, S. and Sarajčev, M. (2021). Glazbene preferencije učenika prema klasičnoj glazbi 20. stoljeća i glazbama svijeta – hipoteza otvorenosti. *Školski vjesnik*. 70 (1), 11–25. <https://doi.org/10.38003/sv.70.1.1>
- Dollinger, S. J. (1993). Personality and Music Preference: Extraversion and Excitement Seeking or Openness to Experience? *Psychology of Music*. 21 (1), 73–77. <https://doi.org/10.1177/030573569302100105>
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. London: Faber and Faber.
- Finnäs, L. (1989.) How can musical preferences be modified? A research review. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*. 102, 1–58.
- Fulgosi, A. (1997). *Psihologija ličnosti: teorije i istraživanja, VI izdanje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Fung, C. V. et al. (1999/2000). Music Style Preferences of Young Students in Hong Kong. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*. 143, 50–64.
- Gabrielsson, A. (2001). Emotions in Strong Experiences with Music. In: Juslin, P. N. and Sloboda, J. A. (Eds.). *Music and emotion: Theory and research* (431–449). New York: Oxford University Press.
- Gantz, W. et al. (1978). Gratifications and Expectations Associated with Pop Music Among Adolescents. *Popular Music and Society*. 6, 81–89. <https://doi.org/10.1080/03007767808591113>
- Greer, R. D. et al. (1974). Music Listening Preferences of Elementary School Children. *Journal of Research in Music Education*. 22 (4), 284–291. <https://doi.org/10.2307%2F3344766>
- Hallam, S. (2010). The Power Of Music: Its Impact on the Intellectual, Social and Personal Development of Children and Young People. *International Journal of Music Education*. 28 (3), 269–289. <https://doi.org/10.1177%2F0255761410370658>
- Hargreaves, D. J. et al. (2005). How do People Communicate Using Music? In: Miell, D. E., MacDonald, R. A. and Hargreaves, D. J. (Eds.). *Musical Communication* (1–25). Oxford: Oxford University Press.
- Hargreaves, D. J. et al. (2012). Imagination and Creativity in Music Listening. In: Hargreaves, D. J., Hargreaves, J. J. and North, A. C. (Eds.). *Musical Imaginations. Multidisciplinary Perspectives on Creativity, Performance and Perception* (156–172). Oxford: Oxford University Press.
- Hille, K. et al. (2011). Associations Between Music Education, Intelligence, and Spelling Ability in Elementary School. *Advances in Cognitive Psychology*. 7 (1), 1–6. <http://dx.doi.org/10.2478/v10053-008-0082-4>
- Ilišin, V. i sur. (2001). *Djeca i mediji: uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- Jurić, M. (2011). Ethos i paideia u Platona i Aristotela. *Armud*. 42 (1), 37–54.
- Juslin, P. N. and Sloboda, J. A. (2010). *Handbook of Music and Emotion: Theory, Research Applications*. New York: Oxford University Press.
- Juslin, P. N. and Laukka, P. (2001). Impact of Intended Emotion Intensity on Cue Utilization and Decoding Accuracy in Vocal Expression of Emotion. *Emotion*. 1 (4), 381–412. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.1.4.381>

- Kastner, M. P. and Crowder, R. G. (1990). Perception of the Major/Minor Distinction. IV. Emotional Connotations in Young Children. *Music Perception*. 8 (2), 189–201. <https://psycnet.apa.org/doi/10.2307/40285496>
- Kopacz, M. (2005.) Personality and Music Preferences: The Influence of Personality Traits on Preferences Regarding Musical Elements. *Journal of Music Therapy*. 42 (3), 216–239. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1093/jmt/42.3.216>
- Kulkarni, R. V. (2012). Study of Impact of Music on Customer Buying Behavior in Retail. *International Journal of Management*. 3 (3), 152–159.
- *Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije* (2019). Narodne novine, No. 7.
- Laban, R. (1948). *Modern Educational Dance*. London: Macdonald and Evans.
- Labbé, E. et al. (2007). Coping with Stress: The Effectiveness of Different Types of Music. *Applied Psychophysiology and Biofeedback*. 32 (3–4), 163–168.
- Langer, S. (1953). *Feeling and form*. New York: Charles Scribner's Son.
- Larkey, E. (2002). Postwar German Popular Music: Americanization, the Cold War, and the Post-Nazi Heimat. In: Applegate, C. and Potter, P. (Eds.). *Music and German national identity* (234–250). Chicago, London: University of Chicago Press.
- Larsen, R. J. and Buss, D. M. (2008). *Psihologija ličnosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Larson, S. (1995). 'Integrated Music Learning' and Improvisation: Teaching Musicianship and Theory through 'Menus, Maps, and Models'. *College Music Symposium*. 35, 76–90.
- Laursen, B. and Collins, W. A. (2009). Parent–child Relationships During Adolescence. In: Lerner, R. M. and Steinberg, L. (Eds.). *Handbook of adolescent psychology. Volume 2: Contextual Influences on Adolescent Development*, 3 (3–42). Hoboken, NJ: Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780470479193.adlpsy002002>
- LeBlanc, A. (1982). An Interactive Theory of Music Preference. *Journal of Music Therapy*. 19 (1), 28–45. <https://doi.org/10.1093/jmt/19.1.28>
- LeBlanc, A. and McCrary, J. (1983). Effect of Tempo on Children's Music Preference. *Journal of Research in Music Education*. 31 (4), 283–294. <https://doi.org/10.2307/3344631>
- LeBlanc, A. (1991). *Effect of maturation/aging on music listening preference: a review of the literature*. Paper presented at the Ninth National Symposium on Research in Music Behaviour. Canon Beach, Oregon, U. S. A.
- LeBlanc, A. et al. (2000/2001). Tempo Preferences of Young Listeners in Brazil, China, Italy, South Africa, and the United States. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*. 147, 97–102.
- Leming, J. (1987). Rock Music and the Socialisation of Moral Values in Early Adolescence. *Youth and Society*, 18 (4), 363–383. <https://doi.org/10.1177%2F0044118X87018004004>
- Little, P. and Zuckerman, M. (1986). Sensation Seeking and Music Preferences. *Personality and Individual Differences*. 7 (4), 575–577.
- Livazović, G. (2012). Povezanost medija i rizičnih ponašanja adolescenata. *Kriminologija i socijalna integracija*. 20 (1), 1–22.
- Lonsdale, A. J. and North, A. C. (2011). Why do we Listen to Music? A Uses and Gratifications Analysis. *British Journal of Psychology*. 102, 108–134. <https://doi.org/10.1348/000712610X506831>

- Lull, J. (1985). On the Communicative Properties of Music. *Communication Research*. 12 (3). <https://doi.org/10.1177%2F009365085012003008>
- Merriam, A. P. (1964). *The Anthropology of Music*. Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Meyers, C. K. (2012). Influences on Music Preference Formation. *Pure insights*. 1 (7), 31–34.
- Miliša, Z. (2006). *Manipuliranje potrebama mladih*. Zagreb: Marko M.
- Miliša, Z. i Zloковиć, J. (2008). *Odgoj i manipulacija djecom u obitelji i medijima*. Zagreb: MarkoM usluge d.o.o.
- Miranda, D. and Claes, M. (2009). Music Listening, Coping, Peer Affiliation and Depression in Adolescence. *Psychology of Music*. 37 (2), 215–233. <https://doi.org/10.1177%2F0305735608097245>
- Miranda, D. and Gaudreau, P. (2011). Music Listening and Emotional Well-Being in Adolescence: A Person- and Variable-Oriented Study. *European Review of Applied Psychology*. 61 (1), 1– 11. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.erap.2010.10.002>
- Mirković-Radoš, K. (1996). *Psihologija muzike*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Morris, J. D. and Boone, M. A. (1998). The Effects of Music on Emotional Response, Brand Attitude, and Purchase Intent in an Emotional Advertising Condition. In: Alba, J.W. and Hutchinson, J. W. (Eds.). *NA – Advances in Consumer Research Volume 25* (518–526). Provo, UT: Association for Consumer Research.
- North, A. C. and Hargreaves, D. J. (1997). Experimental Aesthetics and Everyday Music Listening. In: Hargreaves, D. J. and North, A. C. (Eds.). *The Social Psychology of Music* (84–103). Oxford: Oxford University Press.
- North, A. C. et al. (2000). The Importance of Music to Adolescents. *British Journal of Educational Psychology*. 70 (2), 255–272. <https://doi.org/10.1348/000709900158083>
- North, A. C. and Hargreaves, D. J. (1999). Music and Adolescent Identity. *Music Education Research*. 1 (1), 75–92. <https://doi.org/10.1080/1461380990010107>
- North, A. C. and Hargreaves, D. J. (2008). *The Social and Applied Psychology of Music*. Oxford: Oxford University Press.
- Perasović, B. (2001). *Urbana plemena: Sociologija subkultura mladih u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Petz, B. (1992). *Psihologijski rječnik*. Zagreb: Prosvjeta.
- Reić Ercegovac, I. i Dobrota, S. (2011). Povezanost između glazbenih preferencija, sociodemografskih značajki i osobina ličnosti iz petfaktorskoga modela. *Psihologijske teme*. 20 (1), 47–65.
- Rentfrow, P. J. and Gosling, S. D. (2003). The Do Re Mi's of Everyday Life: The Structure and Personality Correlates of Music Preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*. 84 (6), 1236–1256. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.6.1236>
- Rentfrow, P. J. and Gosling, S. D. (2006). Message in a Balled: The Role of Music Preferences in Interpersonal Perception. *Psychological Science*. 17 (3), 236–242. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1467-9280.2006.01691.x>
- Rentfrow, P. J. and Gosling, S. D. (2007). The Content and Validity of Music-Genre Stereotypes Among College Students. *Psychology of Music*. 35 (2), 306–326. <https://doi.org/10.1177%2F0305735607070382>

- Rentfrow, P. J. and McDonald, J. A. (2010). Preference, Personality, and Emotion. In: Juslin, P. N. and Sloboda, J. A. (Eds.). *Series in Affective Science. Handbook of Music and Emotion: Theory, Research, Applications* (669–695). Oxford: Oxford University Press.
- Rentfrow, P. J., Goldberg, L. R. and Levitin D. J. (2011). The Structure of Musical Preferences: a Five-Factor Model. *Journal of personality and social psychology*. 100 (6), 1139–1157. <https://dx.doi.org/10.1037%2Fa0022406>
- Roberts, D. F. et al. (2003) The Effects of Violent Music on Children and Adolescents. In: Gentile, D. A. (Ed.). *Media violence and children* (153–170). Westport, CT: Praeger.
- Roberts, D. F., Henriksen, L. and Foehr, U. G. (2009). Adolescence, Adolescents, and Media. In: R. M. Lerner and L. Steinberg (Eds.). *Handbook of adolescent psychology, Volume 2: Contextual influences on adolescent development* (pp. 314–344). John Wiley and Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9780470479193.adlpsy002010>
- Rogers, V. R. (1957). Children's Musical Preferences as Related to Grade Level and Other Factors. *The Elementary School Journal*. 57 (8), 433–435.
- Rogers, C. R. (1961). *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.
- Sanderson, P. (2001). Age and Gender Issues in Adolescent Attitudes to Dance. *European Physical Education Review*. 7 (2), 117–136. <https://doi.org/10.1177%2F1356336X010072002>
- Schäfer, T. and Sedlemeier, P. (2009). From the Function of Music to Music Preference. *Psychology of Music*. 37 (3), 279–300. <http://dx.doi.org/10.1177/0305735608097247>
- Schwartz, S. H. (1996). Value Priorities and Behavior: Applying a Theory of Integrated Value Systems. In: Seligman, C., Olson, J. M., and Zanna, M. P. (Eds.). *The Ontario Symposium: Volume 8. The Psychology of Values* (1–24). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Schwartz, S. and Bilsky, H. W. (1987). Toward a Universal Psychological Structure of Human Values. *Journal of Personality and Social Psychology*. 53 (3), 550–562. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.53.3.550>
- Schwartz, K. D. and Fouts, G. T. (2003). Music Preferences, Personality Style, and Developmental Issues of Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*. 32, 205–213. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1023/A:1022547520656>
- Schwartz, S. H. (2011). Values: Individual and Cultural. In: Van de Vijver, F. J. R., Chasiotis, A. and Breugelmans, S. M. (Eds.). *Fundamental Questions in Cross-cultural psychology* (463–493). Cambridge: Cambridge University Press.
- Shehan, P. K. (1979). Rhythm Sticks and Movement. *Music Educational Journal*. 65 (6). <https://doi.org/10.2307%2F3395654>
- Sloboda J. A. and O'Neill S. A. (2001). Emotions in Everyday Listening to Music. In: Juslin, P. and Sloboda, J. (Eds.). *Music and Emotion: Theory and Research* (415–429). Oxford: Oxford University Press.
- Smith J. (1999). Movie Music as Moving Music: Emotion, Cognition, and the Film Score. In: Plantinga, C. and Smith, G. M. (Eds.). *Passionate Views: Film, Cognition, and Emotion* (146–67). Baltimore - London: Johns Hopkins University Press.
- Street, J. (2003). 'Fight the Power': The Politics of Music and the Music of Politics. *Government and Opposition*. 38 (1), 113–130. <https://doi.org/10.1111/1477-7053.00007>
- Tajfel, H. (Ed.) (1978). *Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations*. Academic Press.

- Tan, X. and Super, D. (2012). The Interplay of Preference, Familiarity, and Psychophysical Properties in Defining Relaxation Music. *Journal of Music Therapy*. 49 (2), 150–179. <https://doi.org/10.1093/jmt/49.2.150>
- Tarrant, M. et al. (2000). English and American Adolescents' Reasons for Listening to Music. *Psychology of Music*. 28 (2), 166–173. <https://doi.org/10.1177%2F0305735600282005>
- Tarrant, M. et al. (2002). Youth Identity and Music. In: MacDonald, R. A. R., Hargreaves, D. J. and Miell, D. (Eds.). *Musical Identities* (134–150). Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198722946.013.45>
- Tekman, H. G. and Hortacsu, N. (2002). Music and Social Identity: Stylistic Identification as a Response to Musical Style. *International Journal of Psychology*. 37 (5), 277–285. <https://doi.org/10.1080/00207590244000043>
- Tekman, H. G. et al. (2012). Values, Functions of Music, and Musical Preferences. In: Kambouropoulos, E. et al. (Eds.). *Proceedings of the 12th International Conference on Music Perception and Cognition and the 8th Triennial Conference of the European Society for the Cognitive Sciences of Music* (372–377). Thessaloniki, Greece: School of Music Studies, Aristotle University of Thessaloniki.
- Teo, T. et al. (2008). Musical Preference, Identification, and Familiarity: A Multicultural Comparison of Secondary Students From Singapore and the United Kingdom. *Journal of Research in Music Education*. 56 (1), 18–32.
- Trammell, R. L. (1978). The Psychological Reality of Underlying Forms and Rules for Stress. *Journal of Psycholinguistic Research*. 7, 79–94. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/BF01074286>
- Upadhyaya, D. K. et al. (2017). Exploring the Nature of Music Engagement and its Relation to Personality Among Young Adults. *International Journal of Adolescence and Youth*. 22 (4), 484–496. <https://doi.org/10.1080/02673843.2016.1245150>
- Van Eck, M. et al. (1996). The Effects of Perceived Stress, Traits, Mood States, and Stressful Events on Salivary Cortisol. *Psychosomatic Medicine*. 58 (5), 447–458. <https://doi.org/10.1097/00006842-199609000-00007>
- Vlašić, J. i sur. (2009). Povezanost motoričkih i morfoloških obilježja s uspjehom u društvenim plesovima. *Hrvatski športskomedicinski vjesnik*. 24 (1), 30–37.
- Vlašić J. (2010). *Razlike između studentica i studenata u plesnoj uspješnosti i stavovima prema plesu* (doktorska disertacija). Zagreb: Kineziološki fakultet.
- Vlašić, J. et al. (2014). Metric Properties of an Attitudes-Towards-Dance Inventory. *Acta Kinesiologica*. 8 (2), 20–24.
- Vidulin, S. i Martinović, V. (2015). Umjetnička glazba i oblikovanje kulturnoga identiteta učenika. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. 64 (4), 573–588.
- Yalch, R. F. and Spangenberg, E. R. (2000). The effects of music in a retail setting on real and perceived shopping times. *Journal of Business Research*. 49 (2), 139–147. [https://doi.org/10.1016/S0148-2963\(99\)00003-X](https://doi.org/10.1016/S0148-2963(99)00003-X)
- Weaver, B. L. (1991). The Origin of Ocean Island Basalt End-Member Compositions: Trace Element and Isotopic Constraints. *Earth and Planetary Science Letters*. 104, 381–397. [http://dx.doi.org/10.1016/0012-821X\(91\)90217-6](http://dx.doi.org/10.1016/0012-821X(91)90217-6)
- Wells, A. and Hakanen, E. A. (1991). The Emotional Use of Popular Music by Adolescents. *Journalism Quarterly*. 68, 445–454. <https://doi.org/10.1177%2F107769909106800315>

- Williams, J. E. et al. (2009). Effects of Tasco in alleviation of heat stress in beef cattle. *Prof. Anim. Scientist*. 25 (2), 109–117.
- Zillmann, D. and Gan, S. (1997). Musical Taste in Adolescence. In: Hargreaves, J. and North, A. C. (Eds.). *The Social Psychology of Music* (161–187). New York: Oxford University Press.
- Zimmer-Gembeck, M. and Skinner, E. (2011). Review: The development of coping across childhood and adolescence: An integrative review and critique of research. *International Journal of Behavioral Development*. 35 (1). <https://doi.org/10.1177/0165025410384923>

Summary

Music plays a significant developmental role in the life of adolescents and has different functions in the life of an individual. Listening to music is one of the most important activities of adolescents, while their music preferences reflect their values, conflicts, and developmental problems they are faced with in everyday life. It is important to understand how adolescents use and experience music on a daily basis and what factors impact their use of music. The power of preference for a specific kind of music depends on the degree to which that type of music fulfills certain functions because the level of functionality and the power of music preference are correlated. While identity formation, peer socialization, and social perception remain important functions of music throughout one's life, they are especially important in the period of adolescence. To understand better the strong links between music preferences and the functions of music in an individual's life, it is important to include the personality factor that provides practical and relevant information about what makes us who we are. Music education can influence the music preferences of young people because listening to music is an important activity in their leisure time. The paper presents theoretical models of music preferences, characteristics of music, contexts of listening to music, correlation between music preferences and personality traits, as well as the functions of music that are most relevant in the life of adolescents.

Keywords: music art, adolescence, music preferences, functions of music, personality traits